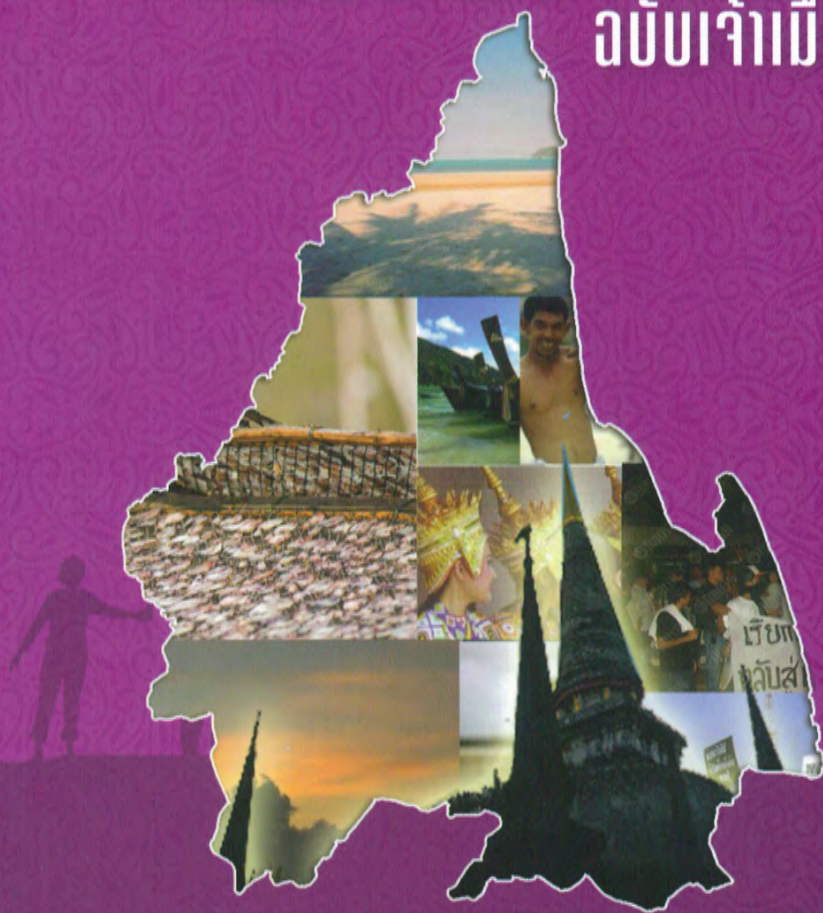

ชุดถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็ง เล่มที่ 4

บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง

แผนพัฒนาจังหวัด ฉบับเจ้าเมือง

จารุวรรณ แก้วมะโน
สถาบันพระปกเกล้า

บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง

แผนพัฒนาจังหวัด ฉบับเจ้าเมือง

ชุดถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็ง เล่มที่ 4

แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง

จารุวรรณ แก้วมะโน

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

จารุวรรณ แก้วมะโน.

แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง.-- กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2556.

114 หน้า. -- (บทเรียนชุมชนเข้มแข็ง).

1. จังหวัด. 2. การพัฒนาชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

352.13

ISBN 978-974-449-725-3

รหัสสิ่งพิมพ์ของสถาบันพระปกเกล้า สสม.56-34-500.0

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-974-449-725-3

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2556

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

ลิขสิทธิ์ สถาบันพระปกเกล้า

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 02-141-9607 โทรสาร 02-143-8177

<http://www.kpi.ac.th>

พิมพ์ที่

บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด

1510/10 ถนนประชากรราษฎร์ 1 แขวงบางซื่อ

เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800

โทรศัพท์ 02-913-2080 โทรสาร 02-913-2081

นางจรินทร์พร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ดำน้า

ปัจจุบันหลายฝ่ายให้ความสำคัญอย่างมากกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพราะเล็งเห็นว่า “ชุมชน” คือรากฐานที่สำคัญของสังคม ชุมชนที่มีความเข้มแข็งคือชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้มีวิธีการหลากหลาย อาทิ การสร้าง การเปิด การส่งเสริม และการสนับสนุน “โอกาส” ให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงอันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขของส่วนรวมของชุมชน ซึ่งท้ายที่สุด ชุมชนนั้นๆ จะต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้

ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คงไม่มีใครหรือชุมชนใดที่เกิดมาไม่ต้องเผชิญกับปัญหา แต่คำถามสำคัญคือเรารับมือกับ “ปัญหา” นั้นอย่างไร เราเฝ้ารอวีรบุรุษหรือวีรสตรีให้มาช่วยหรือว่าทุกคนในชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจัดการปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเอง เรามักพูดกันอยู่เสมอว่าต้อง “เกาให้ถูกที่คัน” เป็นคำพูดที่ฟังง่ายแต่ทำยาก เพราะคนเกากับคนคันเป็นคนละคนกัน

ดังนั้นบทเรียนชุมชนเข้มแข็งในหนังสือเล่มนี้ เป็นความพยายามของสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า พูดคุยกับชุมชนต่างๆ ถึงวิธีการแก้ปัญหาการคัน และถ้าจะเกา จะต้องเกาอย่างไรให้หายคัน

เราเชื่อว่ายังมีอีกหลาย ๆ ชุมชนที่กำลังหาวิธีการแก้ปัญหาและสร้างชุมชนเข้มแข็ง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่ายังมีชุมชนอีกไม่น้อยที่ยังขาด “โอกาส” ในการจัดเวทีพูดคุยกันว่าเรามีปัญหาอะไร และเราจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ จะช่วยเป็นแนวทางและแรงบันดาลใจให้แก่หลาย ๆ ชุมชนได้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเองและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนโดยเฉพาะภาคพลเมืองที่เป็นกำลังและพลังที่แท้จริงของชุมชนได้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อไป

ด้วยรักและกำลังใจ

นายศุภนัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง

สถาบันพระปกเกล้า

กันยายน พ.ศ. 2556

คำนิยาม

“พลเมือง” คือ พละกำลังของบ้านเมือง การสนับสนุนและสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพเป็นบทบาทและหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้การสนับสนุนของสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นตั้งใจที่สร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมและสร้างเจตคติที่ดี ต่อวิถีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

บทเรียนชุมชนเข้มแข็งในหนังสือเล่มนี้ น่าจะมีส่วนช่วยผลักดันและเป็นแรงบันดาลใจให้พลเมืองและทุกภาคส่วนมีความกล้าในการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพ ผลักดันและเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ตามวิถีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง
ประธานกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็งที่อยู่ในมือท่านนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากความร่วมมือและความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกจากหลายท่าน ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณท่านแรกคือ อาจารย์ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ที่ให้โอกาสและให้คำชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ท่านที่สองคือผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง ประธานศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความช่วยเหลือประสานงานไปยังเครือข่ายต่างๆ เป็นอย่างดี อีกทั้งยังให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นพร้อมทั้งข้อมูลมากมายและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเอกสารฉบับนี้

รวมไปถึงขอขอบคุณ อาจารย์สมหมาย คชนุต คณะกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทุกท่าน รวมไปถึงเครือข่ายภาคพลเมืองในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น พี่เจษฎา สมภาจิ อาจารย์บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ พี่สมเดช คงเกื้อ พี่วิสูตร อะหลี จากเครือข่ายประมงชายฝั่ง พี่บุเรง ชิตมัลย์ พี่ปรานี หนูเอียด และลุงวิน จินตานิล เครือข่ายประมงอาสา รวมไปถึงเครือข่ายอื่นๆที่อาจไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์อันน่าตื่นเต้น และตั้งข้อสังเกต รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคพลเมืองในหลายแง่มุม อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาเอกสารถอดบทเรียนฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โครงการนี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้หากปราศจากความช่วยเหลือจากทุกท่านในข้างต้น ในนามของผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณทุกท่านอีกครั้ง ไว้ ณ โอกาสนี้

จรรุวรรณ แก้วมะโน
นักวิชาการ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	III
คำนิยม	V
กิตติกรรมประกาศ	VI
ความเป็นมาของโครงการ	3
ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง	5
ประวัติเมืองนครศรีธรรมราช	11
เมื่อเมืองนครเกิดปัญหา ... ใครจะแก้ได้ดีที่สุด !	21
จุดตั้งต้นของ “แผนเจ้าเมือง” : เมื่อภาคประชาชนคนคอนฯ จับมือกันวันฟ้าใสของเมืองนครก็ชัดเจน	27
จังหวะก้าวของแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง	46
แผนเจ้าเมืองฉบับแรก	59
การนำเสนอ “แผนเจ้าเมือง” และการติดตามผลการดำเนินการ	72
ข้อท้าทายที่พบในการนำเสนอแผนเจ้าเมือง	77
ส่วนของการวิเคราะห์	79
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	103

บ ท เ รี ย น ชุ ม ช น เ ช้ ม แ ช้ ง

แผนพัฒนาจังหวัด ฉบับเจ้าเมือง

เมื่อพูดถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือสิ่งที่ทุกฝ่ายพึงปรารถนา ทั้งคนในชุมชนเอง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายเล็งเห็นว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” คือต้นธารที่สำคัญของการเมืองการปกครองที่ดี และเป็นต้นธารหลักของการพัฒนาบ้านเมืองอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะชุมชนคือฐานรากที่สำคัญของการปกครองระดับชาติ หากรากฐานมีความมั่นคงแข็งแรงสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดีแล้ว ประเทศชาติย่อมเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน

สถาบันพระปกเกล้า เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ด้วยเหตุนี้ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จึงได้จัดทำโครงการถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็งขึ้น เพื่อค้นหาชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อถอดบทเรียนและเรียนรู้ร่วมกันถึงเงื่อนไขปัจจัยที่หนุนเสริมให้ชุมชนดังกล่าวเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็น “ชุมชนเข้มแข็งต้นแบบ” ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ที่มองหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนให้มีความเข้มแข็งเช่นเดียวกัน

สถาบันพระปกเกล้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความสำเร็จและองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็งในครั้งนี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ได้เรียนรู้และริเริ่มสร้างสรรค์ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของตนด้วยมือของตนเองบ้าง

เราเชื่อว่ายังมีอีกหลายๆ ชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพยายามจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมไปถึงแสวงหาแนวทางการพัฒนาชุมชนของตนเองอยู่ในอีกหลายพื้นที่ สถาบันพระปกเกล้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสักวันหนึ่งเราจะได้พบกันท่านและท่านจะได้พบกับเรา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจซึ่งกันและกันต่อไป เพราะการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด

ความเป็นมาของโครงการ

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็งนี้ เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดพื้นฐานที่ว่า หากประเทศใดมีพลเมืองเข้มแข็ง ตระหนักถึงสิทธิ-เสรีภาพ และศักยภาพของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกันสร้างสรรค์สังคม ชุมชน และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลหรือรอให้ผู้อื่นมาช่วย ประเทศนั้นย่อมมีความรุ่งเรือง ความเข้มแข็งของพลเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสรรค์บ้านเมืองให้มีความเจริญรุดหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ทั้งนี้เพราะเมื่อพลเมืองมีความเข้มแข็งแล้ว ย่อมมีศักยภาพในการดูแลตนเอง ดูแลผู้อื่น รวมไปถึงสังคมและประเทศชาติโดยรวมได้เป็นอย่างดี

เป็นที่น่าดีใจที่ปัจจุบันสังคมไทยตื่นตัวเรื่องสิทธิเสรีภาพมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการรวมตัวเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคพลเมืองที่เพิ่มมากขึ้น แต่นอกเหนือจากการรวมตัวกันเคลื่อนไหวทางการเมืองแล้วยังมีมิติใหม่ๆของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่นๆ อีก เช่น มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่กำลังเกิดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าหลายชุมชนสามารถรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนด้วยตนเองได้สำเร็จโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอก สิ่งนี้เหล่านี้นสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองอันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นจากรากฐานอันสำคัญในเรื่องของชุมชนเข้มแข็ง

ซึ่งหากบทเรียนของการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนเหล่านี้ได้รับการศึกษาและถอดบทเรียนออกมา นับตั้งแต่ขั้นตอนของการรวมตัวกัน การขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาแล้ว จะสามารถนำมาเป็นบทเรียนให้แก่ชุมชนอื่นๆ ได้เรียนรู้ทำความเข้าใจ

เงื่อนไขปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งสามารถทดลองปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงศักยภาพของตนในการพึ่งพาตนเองและร่วมกันสร้างชุมชนของตนให้เข้มแข็งอย่างมั่นคงต่อไปได้

ด้วยเหตุนี้ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง จึงได้จัดทำโครงการถอดบทเรียนชุมชนเข้มแข็ง ขึ้น เพื่อศึกษาถอดบทเรียนความสำเร็จและความเข้มแข็งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเงื่อนไขปัจจัยและกระบวนการต่างๆที่หนุนเสริมให้ชุมชนนั้นๆพึ่งพาตนเองได้และเป็นชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่ชุมชนอื่นๆนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนของตนต่อไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึง “ชุมชนเข้มแข็ง” สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นไปที่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างแท้จริงในความหมายของการพึ่งพาตนเองในทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนาและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยการรวมตัวกันของคนในชุมชนเอง (bottom up) เนื่องจากสิ่งนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง โดยมุ่งถอดบทเรียนปัจจัยของการรวมตัวปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม รวมไปถึงข้อท้าทายที่พบระหว่างการดำเนินการเพื่อเป็นแบบอย่างรวมทั้งเป็นอุทาหรณ์ให้แก่ชุมชนอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถอดบทเรียนชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ ได้ เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุมชนต้นแบบด้านความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆ
2. ทราบเงื่อนไข ปัจจัย ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนต้นแบบ
3. ได้แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

เรื่องของชุมชนเข้มแข็งนั้นมีการศึกษากันมาก เนื่องจากนักวิชาการเล็งเห็นว่าชุมชนเข้มแข็งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศไทยประสบกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ทำให้กิจการหลายแห่งปิดตัวลง ลูกหลานเริ่มกลับบ้านเกิด แนวคิดเรื่องชุมชนเข้มแข็งจึงได้รับความสนใจศึกษายิ่งขึ้น

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ กล่าวไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้นเมื่อแนวคิดดังกล่าว กลายเป็นวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ให้เป็นสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต ที่ประกอบไปด้วย 1. การเป็นสังคมคุณภาพ 2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3. สังคมสมานฉันท์และความเอื้ออาทรต่อกัน¹

สำหรับ ชุมชนเข้มแข็ง นั้น มีผู้ที่สนใจศึกษามากมาย ทำให้มีความหมายหลากหลาย ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมคำนิยามบางส่วนมาประมวลไว้ในที่นี้ ดังต่อไปนี้

¹ อ่างใน ทัศนีย์ ลักษณะภิชนชัย. การสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. 2545, หน้า 24

อัจฉรา สโรบล² ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า หมายถึง กลุ่มคนหรือชาวบ้านที่มีความตั้งใจร่วมกันปฏิบัติภารกิจเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งองค์ความรู้จากภายนอกชุมชนและอาศัยแนวทางการพึ่งตนเอง ความเป็นตัวตน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความรู้เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

ด้าน กาญจนา แก้วเทพ³ ให้ความหมายชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า คือกลุ่มคนที่พยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยระดมกำลังทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนและอาศัยแนวทางการพึ่งตนเอง เพื่อความดำรงอยู่ของชุมชน

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 4) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่เป็นที่คาดหวังและต้องการว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่น คือ สมาชิกชุมชนมีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ มีทุน มีแรงงานทรัพยากร เป็นการยังชีพพื้นฐานของครอบครัว การพึ่งพิงภายนอกอยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการเลือกสรร ตัดสินใจ และมีส่วนร่วมสูง
3. เป็นชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยความรู้ และกลไกภายในชุมชน

² อัจฉรา สโรบล. ชุมชนกับการพัฒนา. เอกสารประกอบการบรรยาย <http://www.human.cmu.ac.th/ebook>

³ เฟื่องอ้อ

กำหนดแนวทางของการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก

4. เป็นชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม ฯลฯ มีผลให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

ขณะที่ สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย⁴ กล่าวถึงลักษณะชุมชนเข้มแข็งว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน ชุมชนแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะร่วมมือกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนร่วมกำหนดผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีของชุมชน ขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง

⁴ ที่มา : รัฐประศาสนศาสตร์ ตอนที่ 128 ลักษณะแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง <http://writer.dek-d.com/plugna99/story/viewlongc.php?id=675528&chapter=128> 2545, หน้า 76. สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย 2546, หน้า 4

โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้จากสมาชิกทั้งหมด

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งพาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
10. แก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชนเอง

นายแพทย์ประเวศ วะสี นักวิชาการอิสระและปราชญ์ชาวบ้านที่มีชื่อเสียงอีกท่านในสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างมาก โดยให้เหตุผลว่าชุมชนคือรากฐานสำคัญของการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ สำหรับนายแพทย์ประเวศแล้ว ชุมชนเข้มแข็งจะนำมาสู่ชีวิตที่มีความสมดุลซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา และประชาธิปไตย ซึ่งนับเป็นมิติต่างๆ ของชุมชนเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม นายแพทย์ประเวศ กล่าวว่า ที่ผ่านมากการพัฒนา มักเป็นการสั่งการมาจากกรมกองต่างๆ ซึ่งมักไม่ตรงกับความต้องการ ที่แท้จริงของคนในท้องถิ่น ทั้งๆที่ชุมชนมีต้นทุนทางสังคมมากมายไม่ว่า จะเป็น ระบบวัฒนธรรมประเพณี มีผู้นำตามธรรมชาติ และมีทรัพยากร มากมาย หากชุมชนรู้จักตนเอง สสำรวจข้อมูลแล้วจัดทำแผนชุมชน เสนอสู่ สภาประชาชนเพื่อพิจารณารับรองเป็นแผนชุมชนได้แล้วและร่วมกัน ขับเคลื่อนให้เป็นจริง ย่อมนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการและก่อ เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน⁵

“เรามีเครื่องมือเยอะ แต่ขาดการออกแบบ ดีไซน์ เครื่องมือเยอะก็ทำ ไปเรื่อย ๆ แต่ขาดการออกแบบว่าแบบอะไรเป็นโครงสร้างที่มั่นคง ดึกหรือ สิ่งก่อสร้างอะไรถ้ามีฐานกว้าง แข็งแรง จึงจะมั่นคง สังคมก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีฐานกว้างก็จะรองรับ ถ้าเราจะเอาแต่ข้างบน เกิดช่องว่างนำไปสู่ ปัญหาสังคม เรียกว่า ความเหลื่อมล้ำ...เราสร้างเจตีย์จากยอดก็จะมีพังลง เพราะว่าฐานไม่แข็งแรง แต่ถ้าเราสร้างจากฐานได้ก็จะมีมั่นคง ฐาน คือ ชุมชนท้องถิ่น เสริมให้แข็งแรงทุกด้าน ...ถ้าข้างล่างเข้มแข็งก็จะส่งเสริม กันและกัน การศึกษาส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างรวดเร็ว” นาย แพทย์ประเวศ วะสี กล่าว

⁵ ที่มา บรรยายพิเศษ ในหัวข้อ “ปฏิรูปประเทศไทยจากรากฐาน” ในงาน “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” จัดโดย มูลนิธิสยามมาชีพ ร่วมกับ เครือมติชน จัดระหว่าง วันที่ 31 กรกฎาคม - 5 กันยายน 2553 ณ ห้องประชุมอาคารชาวสด ในสัปดาห์ ที่สองเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศไทยจากรากฐาน วันเสาร์ที่ 7 สิงหาคม 2553 ที่มา : “ปฏิรูปประเทศไทยจากรากฐาน” ศ.นพ.ประเวศวะสี <http://culturegap.wordpress.com/rebuild-thailand-from-the-root/> และ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ปฏิรูปประเทศไทยได้” ในงานเวทีระดมความเห็นเพื่อหา แนวทางปฏิรูปประเทศไทยส ณ อิมแพ็คเมืองทองธานี. 17 มิ.ย. 2010 <http://prachatai.com/journal/2010/06/30008>

แนวคิดเรื่อง “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” อันโด่งดัง เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่นายแพทย์ประเวศ พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดเรื่องชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว โดยมองว่าหากชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะสามารถ ผลักดันนโยบายและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศร่วมกับรัฐได้

ตัวอย่างพลังของภาคประชาชนชน อาทิ การขับเคลื่อนของภาคประชาชนที่นำไปสู่การยกร่างรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นต้น ประกอบกับปัจจุบันประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้น ขณะที่กฎหมายก็เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้หลากหลายรูปแบบ ดังนั้น หากภาคประชาชนเรียนรู้ที่จะใช้โอกาสดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ ก็อาจจะนำมาซึ่งการเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นฐานรากที่สำคัญของสังคมที่อาจจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ อีกหลายเรื่อง

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ ซึ่งแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม สามารถประมวลหลักของชุมชนเข้มแข็งจากนิยามต่างๆ ได้ดังนี้

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่ตระหนักถึงศักยภาพของตน สามารถรวบรวมและดึงเอาทุนทางสังคมและทรัพยากรอันหลากหลายที่ตนมีอยู่มาเป็นฐานของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ โดยการแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้นจะริเริ่มจากชุมชนเอง หากจะร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยเครือข่ายจะเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันและเป็นไปเพียงชั่วคราวเท่านั้น เป็นชุมชนที่มีความกระตือรือร้นที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมที่จะเปิดรับโลกทัศน์ใหม่ๆ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งของแต่ละชุมชนอาจแตกต่างกันออกไป บางชุมชนอาจมีความเข้มแข็งในทุกมิติ ทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ขณะที่บางชุมชนอาจมีความ

โดดเด่นแตกต่างกันออกไปในแต่ละด้าน เช่น บางแห่งอาจมีความเข้มแข็งในเรื่องของเศรษฐกิจ แต่บางแห่งมีความเข้มแข็งด้านสังคมวัฒนธรรม ขณะที่ บางแห่งมีความเข้มแข็งในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ฉะนั้น สิ่งที่น่ายินดีคือ ความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นแม้เพียงบางด้านก็นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อผลักดันการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในชุมชนของตนเองต่อไป

ประวัติเมืองนครศรีธรรมราช

“เมืองประวัติศาสตร์ พระธาตุทองคำ ชื่นฉ่ำธรรมชาติ แร่ธาตุอุดม เครื่องถมสามกษัตริย์ มากวัด มากศิลป์ ครบสิ้นกุ่มปู”

นครศรีธรรมราชเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แต่เดิมอาณาจักรแห่งนี้เรียกว่า อาณาจักรตามพรลิงค์ เป็นอาณาจักรโบราณที่มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน อยู่ทางด้านเหนือของอาณาจักรลังกาสุกะ (บริเวณปัตตานี) มีหลักฐานทางโบราณคดีมากมาย เช่น เครื่องมือหิน กลองมโหระทึก ศิลจารึก และโบราณสถานมากมาย ที่บ่งชี้ว่าดินแดนแห่งนี้มีผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 7 และมีพัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่และกลายเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย ในพุทธศตวรรษที่ 18 และมีฐานะเป็นเมืองชั้นเอกคู่กับเมืองพิษณุโลก ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี⁶

ผู้คนในสมัยนั้นรู้จักนครศรีธรรมราชในชื่อต่างๆ แตกต่างกันไป เช่น ชาวจีนเรียกว่าเมืองเตี้ยะ-ไท้ว หรือ (ถู-กั่ว) ซึ่งคาดว่าเกิดจากการออกเสียงตามภาษาจีนที่เรียกอาณาจักรแห่งนี้ว่าตันเหมยหลิง หรือโพ-ลิง

⁶ Siam South. <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=1504.0>

หรือ โฮลิง ที่แปลว่าหัวแดง บางครั้งเรียกว่า เขียะไ้ว ที่แปลว่าดินแดง ซึ่งแปลงมาจากภาษาอังกฤษว่า Tambalinga Tanmaling หรือ Tambalinggam ที่แปลว่า ทองแดง ขณะที่ชาวโปรตุเกสเรียกเมืองแห่งนี้ว่า ลิกอร์ ซึ่งคาดว่าเรียกตามชื่อ “นคร” อันเป็นชื่อที่ได้มาจากการตั้งตามพระนามของพระมหากษัตริย์ผู้ครองนครในอดีตคือ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช” (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) ผู้ครองอาณาจักรตามพรลิงก์ขณะนั้น

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีความเจริญอย่างมาก

มีอำนาจในการปกครองครอบคลุมหัวเมืองที่รายรอบ

กว่า 12 เมือง หรือที่เรียกกันว่าเป็นเมือง

12 นักษัตริย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้วยเหตุนี้ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

นครศรีธรรมราช จึงเป็นภาพพระบรมธาตุ

มีรัศมีล้อมรอบด้วย 12 นักษัตริ์ โดยที่ตรา

สัญลักษณ์นักษัตริ์แต่ละตรานั้นเปรียบเสมือนตัวแทน

ของเมืองบริวารต่างๆ สำหรับเมืองบริวารทั้ง 12 เมือง

ประกอบด้วย เมืองสายบุรี สัญลักษณ์คือตราหนู เมืองปัตตานี

มีสัญลักษณ์เป็นตราวัว เมืองกลันตัน มีสัญลักษณ์เป็นตราเสือ เมือง

ปะหั่ว มีตราสัญลักษณ์เป็นตรากระต่าย เมืองไทรบุรี มีสัญลักษณ์เป็นตรา

งูใหญ่ เมืองพัทลุง มีตราสัญลักษณ์เป็นตรางูเล็ก เมืองตรัง มีตรา

สัญลักษณ์เป็นตราม้า เมืองชุมพร มีตราสัญลักษณ์เป็นแพะ เมืองบันทาย

สมอ มีตราสัญลักษณ์เป็นลิง เมืองสะอูเลา มีตราสัญลักษณ์เป็นไก่ เมือง

ตะกั่วป่าใช้ตราสุนัข และสุดท้ายเมืองกระบี่ มีหมูเป็นตราสัญลักษณ์⁷

⁷ สารานุกรมเสรี. <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A>

สำหรับการบริหารราชการแผ่นดินในจังหวัดนครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็น การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยมีหน่วยราชการ บริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งสิ้น 37 หน่วยงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย 6 หน่วยงาน และสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ อีก 31 หน่วยงาน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยราชการที่ขึ้นตรงต่อ ส่วนกลางในจังหวัดทั้งสิ้น 98 หน่วย สังกัดกระทรวงมหาดไทย 7 หน่วยงาน (รัฐวิสาหกิจ 3 หน่วยงาน) สังกัดกระทรวง ทบวงกรมอื่นๆ 75 หน่วยงาน และหน่วยงานอิสระ 13 หน่วยงาน ส่วนการจัดองค์กรบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่นมี 3 รูปแบบ คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์กรบริหารส่วนตำบล⁸

ปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราชแบ่งการปกครองออกเป็น 23 อำเภอ 165 ตำบล และ 1,428 หมู่บ้าน ประกอบด้วย⁹ 1. อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช 2. อำเภอพรหมคีรี 3. อำเภอลานสกา 4. อำเภอฉวาง 5. อำเภอพิปูน 6. อำเภอเชียรใหญ่ 7. อำเภอชะอวด 8. อำเภอท่าศาลา 9. อำเภอทุ่งสง 10. อำเภอนาบอน 11. อำเภอทุ่งใหญ่ 12. อำเภอ ปากพนัง 13. อำเภอร่อนพิบูลย์ 14. อำเภอสิชล 15. อำเภอขนอม 16. อำเภอหัวไทร 17. อำเภอบางขัน 18. อำเภอถ้ำพรพรรณรา 19. อำเภอจุฬาภรณ์ 20. อำเภอพระพรหม 21. อำเภอนบพิตำ 22. อำเภอช้างกลาง และ 23. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีประชากรทั้งสิ้น กว่า 1 ล้าน 5 แสนคน* ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนประชากรที่มากที่สุดในภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบอาชีพเกษตรกรรม

⁸ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดนครศรีธรรมราช. แผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช.

⁹ “จังหวัดนครศรีธรรมราช”. <http://www.thaibizcenter.com/province.asp?provid=22>

* ข้อมูลวันที่ 31 ธันวาคม 2554

เช่น ทำประมง ทำนา ทำไร่ ทำสวนยางพารา ปลูกผลไม้ ทำสวนมะพร้าว และเลี้ยงสัตว์

จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 780 กิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอบ้านดอน ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอห้วยยอดจังหวัดตรัง ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทยเป็นชายฝั่งทะเล มีความยาวตั้งแต่ตอนเหนือของอำเภอขนอมลงไปทางใต้ของอำเภอหัวไทร ประมาณ 225 กิโลเมตร และทิศตะวันออก ติดต่อกับชายฝั่งทะเลอำเภอไทย¹⁰

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันออกตามลักษณะของ เทือกเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทือกเขาที่มีความยาวตามแนวยาวของคาบสมุทร เป็นผลให้ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ บริเวณเทือกเขาตอนกลาง บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออก และบริเวณที่ราบด้านตะวันตก สำหรับเทือกเขานครศรีธรรมราชนับเป็นเทือกเขาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีภูเขาน้อยใหญ่สลับซับซ้อนและเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง โดยมียอดเขาหลวงเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

สภาพป่ายังมีความสมบูรณ์อยู่มาก โดยมีทั้งป่าดงดิบ (ดิบชื้น, ดิบเขา) ป่าพรุ ปลูกชายเลน, และป่าชายหาด มีพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็น 1,119,750 ไร่ คิดเป็น 17.79% ของพื้นที่จังหวัด มีป่าชายเลน 61,687.5 ไร่ คิดเป็น 0.99% ของพื้นที่จังหวัด ป่าไม้เหล่านี้นับเป็นต้นน้ำลำธารแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญที่คอยหล่อเลี้ยงชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดข้างเคียง ไม่ว่าจะเป็น อาทิ แม่น้ำปากพนัง

¹⁰ จังหวัดนครศรีธรรมราช. <http://www.nakhonsithammarat.go.th/geography.php>

แม่น้ำหลวง คลองปากพูน เป็นต้น¹¹ แม้กระนั้น จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีเนื้อที่ทั้งหมด 6,214,064 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 3,062,459 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.28 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา ข้าว มะพร้าว ไม้ผล และ ปาล์มน้ำมัน อีกด้วย

ด้วยความที่มีทรัพยากรป่าไม้สมบูรณ์ทำให้ นครศรีธรรมราช มีทรัพยากรอื่นๆ อีกมากมาย เช่น มีแร่ธาตุต่างกว่า 10 ชนิด ทั้ง ดีบุก วุลแฟม โคลไรต์ ยิปซัม เป็นต้น รวมทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติทางด้านพลังงานอีกมากมาย เช่น มีแอ่งสินปูนที่เป็นแหล่งของถ่านหินลิกไนต์สำรองปริมาณกว่า 91 เมกตริกตัน มีแอ่งปิโตรเลียมขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น แอ่งนคร แอ่งปัตตานี แอ่งสงขลา เป็นต้น

นอกจากมีเทือกเขาที่ใหญ่ที่สุดที่ทำให้ นครศรีธรรมราชยังมีความหลากหลายทางธรรมชาติอย่างมากแล้ว นครศรีธรรมราชยังเป็นจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลที่ยาวที่สุด (236 กิโลเมตร) ในประเทศไทย และมีแหลมทะเลที่ยาวที่สุดในประเทศไทย คือ แหลมตะลุมพุก (16 กิโลเมตร) โดยมีชายฝั่งทะเลที่ยาวถึง 225 กิโลเมตร กินพื้นที่ 6 อำเภอ แยกเป็นในพื้นที่อำเภอขนอม 38 กม. พื้นที่อำเภอสิชล ยาว 27.5 กม. พื้นที่อำเภอท่าศาลา ยาว 31.3 กม.

¹¹ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดนครศรีธรรมราช. อ้างแล้ว.

พื้นที่อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ยาว 26.1 กม. พื้นที่อำเภอปากพนัง ยาว 74.5 กม. พื้นที่อำเภอหัวไทร ยาว 27.6 กม. ทำให้ผู้คนในแถบนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และธุรกิจด้านการประมง ทรัพยากรทางทะเลจึงนับว่ามีความสำคัญกับผู้คนแถบนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านบริเวณ 6 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอกาตาแล อำเภอสิชล อำเภอขนอม

นอกเหนือจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์แล้ว นครศรีธรรมราชยังมีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามอีกมากมาย อันเป็นสิ่งที่สืบทอดมาแต่อดีต เช่น ประเพณีสราทเดือนสิบ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นพระราชดู่ มีการละเล่นอาทิ หนังตะลุง และมโนราห์ เป็นต้น¹² พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช นับเป็นอีกหนึ่งโบราณสถานสำคัญของชาวนครศรีธรรมราช และเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ดังที่กำลังมีความเคลื่อนไหวเพื่อจดทะเบียนพระบรมธาตุเจดีย์นี้เป็นมรดกโลก ในขณะนี้ ทำให้ทุกๆ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 หรือวันมาฆบูชา ชาวนคร จะร่วมแรงร่วมใจกัน แห่ผ้าขึ้นธาตุเพื่อแสดงถึงความเคารพสักการะของผู้คนที่มีต่อพระบรมธาตุและพระพุทธศาสนาศูนย์รวมจิตใจและศูนย์รวมความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนจากทั่วทุกสารทิศ

นครศรีธรรมราช จึงมีความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมคู่เมืองให้คงอยู่ นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น ในการดำรงชีพและอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อคนไทยทั้งชาติด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเริ่มมีการพัฒนาต่างๆ เข้ามาในจังหวัด นครศรีธรรมราชมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ

¹² จังหวัดนครศรีธรรมราช. <http://www.nakhonsithammarat.go.th/prapanee.php>

สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ของผู้นคนในบริเวณนั้น เช่น การพัฒนาเพื่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินและการสร้างท่าเรือน้ำลึกโดยบริษัทเซฟรอนประเทศไทย เป็นต้น

ดังที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการพัฒนาเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากการพัฒนาดังกล่าวอาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ท่าศาลา โดยบริษัทเซฟรอนประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการก่อสร้างศูนย์สนับสนุนการปฏิบัติงานสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในอ่าวไทยที่ชาวบ้านออกมาคัดค้านโครงการดังกล่าวหลายครั้ง เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ 30 กิโลเมตรจากชายฝั่ง กินพื้นที่ชายทะเล 4 ตำบล หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “อ่าวทองคำ” เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก เป็นแหล่งอาหารและเป็นพื้นที่ที่ระบบนิเวศน์วิทยายังบริสุทธิ์อย่างมาก จึงเป็นเสมือนเส้นเลือดในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของคนแถบนี้ ประสิทธิ์ชัย หนูนวล นักวิจัยท้องถิ่นเครือข่ายปกป้องพื้นที่การผลิตอาหารนครศรีธรรมราช กล่าวว่า “ปลาคือชีวิตของคนในพื้นที่ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมประชาชนต้องการรักษาพื้นที่แห่งความอุดมสมบูรณ์ตรงนี้ มากกว่าร้อยละ 60 ของประชาชนในพื้นที่อยู่ได้ด้วยการพึ่งพาการทำมาหากินจากท้องทะเล สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดถึง 300 ล้านบาทต่อปี และสามารถสร้างงานให้กับคนพื้นที่ได้ถึง 5,000 คน”¹³

ผลจากการรวมตัวเพื่อต่อต้านโครงการดังกล่าวหลายครั้ง ในที่สุดบริษัท เซฟรอนประเทศไทย ได้ประกาศยุติการสร้างท่าเรือน้ำลึกดังกล่าวเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2555 หลังจากที่ชาวท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช และเครือข่าย ได้ลุกขึ้น “ต่อสู้” เพื่อปกป้อง “อ่าวทองคำ” แห่งนี้ อย่างหนัก

¹³ รัตนศิริ กิตติธองนางรงค์. “อ่าวทองคำคือชีวิต” Green Peace Thailand. <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog/1/blog/42369/>

อย่างไรก็ตาม การประกาศยุติการดำเนินโครงการดังกล่าว ยังมีข้อสงสัยไม่น้อย เพราะแม้ว่าภายหลังจากที่บริษัทเชฟรอนยอม “ยกธงขาว” และได้ส่งหนังสือไปยังเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อขอแจ้งยุติโครงการสร้างท่าเทียบเรืออย่างเป็นทางการแล้ว แต่กลับพบว่ายังมีการส่งรายงาน EHIA ฉบับสมบูรณ์ไปยัง สผ. เพื่อให้ดำเนินการพิจารณาต่อ โดยเมื่อเดือนสิงหาคม 2556 ที่ผ่านมา สผ. ก็ได้ส่งรายงาน EHIA ไปให้ทางคณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (กอสส.) เพื่อพิจารณาต่อไป ซึ่งหมายความว่าแม้จะมีการประกาศต่อหน้าสาธารณะชนว่าบริษัทจะไม่ดำเนินโครงการต่อ แต่ในทางปฏิบัติบัตติกระบวนการพิจารณารายงาน EHIA ยังคงดำเนินการไปตามปกติ ทั้งๆที่ตามหลักแล้วเมื่อประกาศเจตนาว่าจะยุติ ก็ควรต้องยุติการดำเนินการตามนั้น

จากเหตุการณ์นี้ กล่าวได้หรือไม่ว่าการประกาศยุติโครงการดังกล่าว เป็นเพียงคำลวงคำโต แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือตลอดกระบวนการประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดในกระบวนการ EHIA ที่ดำเนินการ แต่จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่าประชาชนแทบไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเท่าใดนัก¹⁴

มีหลายโครงการที่การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) รวมไปถึงการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) มักถูกตั้งข้อสังเกตว่าไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้โครงการพัฒนาเหล่านั้นไม่อาจสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ ทำให้นอกจากจะไม่สามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้แล้ว การพัฒนาบางอย่างยังนำมาสู่ปัญหาต่างๆ อีกด้วย

¹⁴ ตามร่องรอยเชฟรอน. <http://thaipublica.org/2013/08/thasala-chevron-ehia-2/>

อีกโครงการพัฒนาหนึ่ง ที่เข้ามาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยความปรารถนาดีของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาทั่วทั้งจังหวัด นครศรีธรรมราช คือ โครงการขุดคลองเลี่ยงเมืองขนาดใหญ่เพื่อระบายน้ำเมื่อยามเกิดอุทกภัยอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นเมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 2531 ส่งผลให้หลายพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับความเสียหาย ทั้งพื้นที่เพาะปลูก บ้านเรือน ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะคูคลองต่างๆ มีขนาดเล็กเนื่องจากถูกบุกรุกและตื้นเขิน ทำให้น้ำระบายออกสู่ทะเลไม่ทัน จึงเกิดการไหลบ่าท่วมตัวเมืองนครศรีธรรมราชเป็นประจำทุกปี ด้วยเหตุนี้ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่ 3-4 แนวทาง คือ สร้างเขื่อนริมตลิ่งคลองและสถานีสูบน้ำในเขตเมืองนครศรีธรรมราช การขุดลอกคลอง และการผันน้ำจากคลองท่าดีผ่านมะม่วงขาวไปลงคลองวังวัว และคลองหัวตรุด ออกสู่ทะเลต่อไป โดยกำหนดขุดคลองผันน้ำใหม่ 3 สาย คือ สายคลองท่าดีไปคลองวังวัว 4.70 กม. สายจากคลองหยวด ไปคลองวังวัว 0.70 กม. และสายจากคลองหัวตรุดออกทะเล 12.50 กม ขุดขยายคลองสายเดิม 5 สาย คือ คลองวังวัว 5.90 กม. ขุดขยายคลองหัวตรุด 11.0 กม ขุดขยายคลองหยวด 1.30 กม ขุดขยายคลองปลายนาควาย 10.0 กม และขุดขยายคลองบางพุทรา-บางใหญ่ 10.0 กม.และสร้างประตูระบายน้ำ¹⁵

ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อภาคประชาชนไม่เห็นด้วยกับแนวทางการขยายคลองดังกล่าว เนื่องจากมีตัวอย่างในหลายพื้นที่ที่แก้ไขปัญหาทั่วทั้งการขุดคลองขนาดใหญ่เพื่อเป็นทางระบายน้ำอย่างรวดเร็วกลับต้องประสบปัญหาน้ำแล้งเป็นเวลาหลายเดือน เช่น ที่ชะอวด ที่ทำให้ป่าน้ำพรุแห้งและเกิดไฟป่าเป็นเวลาหลายเดือน

¹⁵ เมืองคอนแก้ปัญหาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ, พุทธสยปีที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556, <http://www.dailynews.co.th/thailand/187539> และ http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/activity/view.php?No=351

เพราะจะส่งผลให้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติรวมไปถึงน้ำใต้ดิน ไหลไปตามคลองขนาดใหญ่ และส่งผลให้ชาวบ้านต้องประสบกับปัญหาน้ำแล้งเป็นเวลาอีกหลายเดือน คุณสมเดช กล่าวว่า “เราอยู่กับน้ำท่วมแค่ 1 เดือน แต่เราต้องอยู่กับน้ำแล้ง แทบทั้งปี การขุดคลองกว้างขนาดนี้ 120 เมตร จะทำให้น้ำป่าต้นน้ำกลางน้ำ แห่งทั้งเมือง ผลกระทบมีแน่นอน หมากยอดหลุด มังคุดไม่เป็นลูก...ตอนนี้เรามาเจอวิธีที่ดีกว่า ไม่ต้องขุดคลอง เรามาเจอ ‘ฝายมีชีวิต’ ที่หุบเขาช่องคอยและกำแพงเขาที่ทำแล้วได้ผลคือสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งได้ในคราวเดียวกัน ตอนนี้เราจึงจะนำโครงการนี้มาทำที่ท่าดีด้วย เราจึงมองว่าโครงการนี้ถ้าทำแล้วจะเป็นประโยชน์กับนายทุนมากกว่าเพราะจะทำให้ที่ดินบริเวณนี้มีราคาดีขึ้น”

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ต่างก็มีเหตุผลของตนเองในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ในขณะที่ภาครัฐมีข้อมูลทางวิชาการในการจัดการน้ำท่วมด้วยแนวทางการขุดลอกขยายคูคลอง¹⁶ ภาคประชาชนก็มีข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่แตกต่างออกไป คือเรื่อง “ฝายมีชีวิต” ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วยการปลูกต้นไม้และอาศัยรากไม้ที่พันกันชะลอให้น้ำไหลช้าลงจึงสามารถช่วยแก้ไขปัญหาละลอกน้ำได้ ดังนั้น แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือการเปิดเวทีเพื่อพูดคุยกัน และร่วมกันแสวงหาแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือ ภาครัฐส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับข้อเสนอทางวิชาการ จนบางครั้งละเลยกับความคิดเห็นของชาวบ้านทั้ง ๆ ที่ผู้รับผลกระทบโดยตรงก็คือคนในพื้นที่

¹⁶ อ่านเพิ่มเติมได้ใน กรมชลประทาน. โครงการบรรเทาอุทกภัย เมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. <http://kromchol.rid.go.th/project/lsp11/lsp11/index.php/2012-06-20-08-02-16>

ต้องยอมรับว่า ปัญหาเหล่านี้ เกิดขึ้นและกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ และมีความรุนแรงแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบททางสภาพแวดล้อม และสังคม ดังนั้น หนทางที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็คือการแก้ไขโดยคนในชุมชนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้ว่าปัญหา ผลกระทบที่ได้รับคืออะไร และทราบความต้องการของพื้นที่มากที่สุด แต่สำหรับแนวทางการรับมือกับปัญหาย่อมแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ขณะที่บางพื้นที่มีแนวทางการรับมือกับการพัฒนาที่นำมาซึ่งปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่บางพื้นที่อาจไม่สามารถปรับตัวรับมือกับปัญหาดังกล่าวได้

การถอดบทเรียนชุมชนที่มีแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำเร็จเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์กับหลายชุมชนที่กำลังประสบชะตากรรมปัญหาจากการพัฒนาเช่นเดียวกัน กรณีศึกษาเรื่องการจัดทำ “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า “แผนเจ้าเมือง” ของชาวนครศรีธรรมราช อาจเป็นอีกบทเรียนหนึ่งที่จะมอบแนวทางการขับเคลื่อนที่น่าสนใจและเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไปได้

เมื่อเมืองนครเกิดปัญหา ... ไตรจะแก้ได้ดีที่สุด !

“การพัฒนา” เป็นเรื่องที่ได้รับการพูดถึงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน เพราะการพัฒนาเป็นเสมือนเครื่องมือในการเข้าถึงและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ การพัฒนา หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Development นั้น ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากในฐานะกุญแจสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางการศึกษา รวมไปถึงปัญหาเศรษฐกิจและการเมือง ในเรื่องของ การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สิทธิเสรีภาพ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นต้น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของประเทศพัฒนาในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลายทศวรรษที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ปราศจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น นำมาซึ่งปัญหา (bad effect) ต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่ไม่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาเพื่อดึงดูดเอาทรัพยากรธรรมชาติออกจากพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนายทุนหรือภาคธุรกิจเอกชน¹⁷ คนในพื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น อีกทั้งยังได้รับผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นฝุ่นควัน มลพิษทางน้ำ อากาศ และเสียงที่ดังขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของคนในพื้นที่ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมบางประการให้จางหายไป¹⁸

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาที่เหมาะสมจึงควรตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของคนในพื้นที่ เพราะที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความพยายามของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่หนึ่งๆ โดยจะเป็นการเวทีสาธารณะให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความพึงพอใจของคนในพื้นที่ต่อโครงการดังกล่าว

¹⁷ แอนดรู เทอร์ตัน. “บรรดาอำนาจท้องถิ่นกับการแยกตัวทางสังคมในชนบท” ใน รัฐกับหมู่บ้านในไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2533. หน้า 31-74.

¹⁸ ฉันทนา บรรพศิริโชค. “การพัฒนาและความขัดแย้ง : ทางเลือกบนเส้นทางประชาธิปไตย”. ใน สันติสุข โสภณศิริ (บก.). วิถีสังคมไทย : สรรพนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง 100 ปี ชาตกาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอุบลราชธานี, 2544. หน้า 84-142.

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการประเมินที่ผ่านมาพบว่าประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จากประสบการณ์ของผู้คนในหลายพื้นที่สะท้อนว่าการทำประเมินผลกระทบดังกล่าวเป็นเพียงการจัดเวทีและ “ระดม” ผู้คนในชุมชนเข้ามารับฟังว่าจะมีการดำเนินโครงการดังกล่าวในพื้นที่เท่านั้น และกำหนดมาแล้วให้ประชาชนยกมือเห็นชอบให้ดำเนินการโครงการดังกล่าวในพื้นที่ได้ ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พูดได้แสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง การแก้ไขปัญหาด้วยการประเมินผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่รัฐดำเนินการจึงไม่ใช่ทางออกที่ประชาชนพอใจมากนัก เป็นเพียงการดำเนินการเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น ไม่มีผลในทางปฏิบัติ

ตัวอย่างประสบการณ์เกี่ยวกับการระดมความคิดเห็นเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว คุณจินตนา แก้วขาว¹⁹ แกนนำต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าบอนอก-หินกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภรรยาของอดีตแกนนำอย่าง นายเจริญ วัตอักษร ซึ่งเสียชีวิตระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าดังกล่าว เล่าถึงเหตุการณ์การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นว่า ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วการทำประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการขนาดใหญ่ของรัฐได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐ ร่วมกันประเมินและหาทางออกร่วมกันกับรัฐว่าจะดำเนินโครงการขนาดใหญ่ในพื้นที่ได้หรือไม่ การดำเนินการดังกล่าวจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ

¹⁹ แกนนำของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบอนอก-หินกรูด ประจวบคีรีขันธ์ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการขนาดใหญ่ในการสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อป้อนภาคอุตสาหกรรม จึงมีการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงความคิดเห็นคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าดังกล่าว

สุขภาพของคนในพื้นที่หรือไม่ แต่ที่ผ่านมาการทำประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) กลายเป็นการระดมคนในชุมชนไปร่วมเวที สูดท้ายการทำประชาพิจารณ์ (EIA) ดังกล่าว จึงไม่สามารถสะท้อนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริงของภาคประชาชนได้ เป็นเพียงการระดมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐและผู้ประกอบการเท่านั้นที่ได้ทำตามกฎหมายแล้ว “บริษัทที่ปรึกษาที่เข้ามา ก็เป็นคนของบริษัท บริษัทจ้างมานักวิชาการจากไหนไม่มีใครรู้..” คุณจินตนา กล่าว

ดังนั้น ปัญหาผลกระทบจากการพัฒนาจึงยังคงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ อย่างไรก็ตาม กลับมีเพียงบางพื้นที่เท่านั้นที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีอีกหลายพื้นที่ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการพัฒนาได้และยังคงต้องทนรับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวต่อไป ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงผลกระทบในแง่ลบและการพัฒนาที่ได้ตรงตามความต้องการของคนในพื้นที่เท่านั้น แต่ปัญหาที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือปัญหาเรื่องความพร้อมของคนในชุมชนเอง ทั้งในเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักของคนในพื้นที่ต่อปัญหาและผลกระทบดังกล่าว ว่าขณะนี้ตนเองกำลังเผชิญกับปัญหา คนในชุมชนมีความกล้าที่จะออกมาเผชิญกับปัญหาและแก้ไขปัญหาดังที่ที่เกิดขึ้นหรือไม่

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่พบกับการพัฒนาอย่างรวดเร็วเนื่องจากนครศรีธรรมราชมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อย่างมากไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา และทะเล เหมาะที่จะนำไปใช้

ในการพัฒนาหลายด้าน จึงได้รับความสนใจจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามา
ดำเนินโครงการพัฒนา

การพัฒนาหลายอย่างส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ เช่น โครงการ
โรงไฟฟ้าถ่านหิน การสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ท่าศาลา การประมงเชิงพาณิชย์
ที่มุ่งแสวงหาผลกำไรโดยไม่ใส่ใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การใช้
เรือรวดหอยหลายสิบลูกไปกว่า 1 เมตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพนิเวศวิทยา
สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตอย่างมาก เพราะต้องใช้เวลากว่า 4-5 ปีกว่าราบ
บนิเวณนั้นจะกลับฟื้นคืนมาเช่นเดิม เป็นต้น

โครงการพัฒนาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม กระทั่งต่อการประกอบอาชีพอย่างมาก ผลกระทบจาก
โครงการพัฒนาขนาดใหญ่เหล่านี้เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ บางส่วนคล้ายคลึง
กันบางส่วนแตกต่างกัน แต่สิ่งที่นครศรีธรรมราชแตกต่างออกไปจากที่
อื่นๆ อย่างหนึ่งคือนครศรีธรรมราชมีกลุ่มหรือ “ขบวน” ที่ขับเคลื่อนเพื่อ
แก้ไขปัญหาจากการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้อง
และตอบสนองกับความต้องการของคนในพื้นที่อยู่จำนวนมาก

จึงนับเป็นโชคดีของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีเครือข่ายองค์กรภาค
ประชาชนจำนวนมากที่มีความเข้มแข็งอยู่หลายหน่วยงาน มีบทบาทใน
การเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ เช่น เครือข่ายอาสาสมัคร
ต่างๆ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน ชมรมพิทักษ์ทรัพยากรทางทะเลและ
ชายฝั่ง สภาอุตสาหกรรม และสมาคมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายภาค
ประชาชนเหล่านี้จะมีประเด็นในการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม แม้นครศรีธรรมราชจะมีเครือข่ายภาคประชาชนจำนวน
มาก ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน แต่เนื่อง
ด้วยเครือข่ายเหล่านี้จะมีประเด็นการทำงานของตนเองที่ชัดเจน ส่งผลให้
ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่เพื่อให้จังหวัดนครศรีธรรมราช ปลอดภัยจากปัญหา
และกลับมามีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติและชายฝั่งเช่นเดิม

ทำให้แม้แต่กลุ่มจะมีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาเพียงใด แต่เมื่อต่างฝ่ายต่างดำเนินการแก้ไขปัญหาของตน การแก้ไขปัญหาจึงยังขาดพลังไม่อาจบรรลุเป้าประสงค์

ขณะที่การเคลื่อนไหวในบางเรื่องจำเป็นต้องอาศัยการเคลื่อนไหวที่เป็นเครือข่ายเป็นกลุ่มก้อนเพื่อสร้างพลังต่อรอง แต่การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ยังไม่มีการเชื่อมประสานประเด็นกันเท่าใดนัก บางครั้งยังมีประเด็นที่ทับซ้อนกันเกิดความทับซ้อนในการดำเนินงาน ปัญหาบางเรื่องจึงย่ำอยู่กับที่ไม่เดินหน้าเท่าใดนัก

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สถาบันพระปกเกล้า ซึ่งเป็นอีกหนึ่งองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ เกิดจากความร่วมมือของคนในพื้นที่และสถาบันพระปกเกล้า เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางข้อมูลความรู้ความต้องการของคนในพื้นที่ และขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ คู่ขนานกันไปกับเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่เล็งเห็นความสำคัญในการเชื่อมประสานเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือบทบาทหน้าที่ บุคลากรรวมไปถึงงบประมาณเข้าด้วยกัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีพลังยิ่งขึ้น

จุดตั้งต้นของ “แผนเจ้าเมือง” : เมื่อภาคประชาชนदनตอนฯ จับมือกับวิฟันฟ้าไสของเมืองนคร คีตเจอน

นครคีตธรรมราช นับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่หลายองค์กรทำหน้าที่ในการแก้ไขและพัฒนาในพื้นที่จังหวัดนครคีตธรรมราช อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่จำนวนมากแต่กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ต่างฝ่ายต่างดำเนินภารกิจของตนยังไม่ได้บูรณาการความร่วมมือกันเท่าใดนัก ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ขาดประสิทธิภาพ ขณะที่บางครั้งยังเกิดความทับซ้อนในประเด็นการเคลื่อนไหวอีกด้วย

การบูรณาการความร่วมมือ เป็นหนทางหนึ่งในการเสริมสร้างพลังให้แก่กลุ่มต่างๆ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดนครคีตธรรมราช ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำงานคู่ขนานกับองค์กรภาคพลเมืองอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดนครคีตธรรมราชให้มีความเจริญสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ จึงมีแนวคิดประสานเครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดนครคีตธรรมราชเข้าด้วยกัน เพื่อเชื่อมโยงประเด็นปัญหาและการทำงานของกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างพลังในการเคลื่อนไหวของภาคพลเมืองให้มากยิ่งขึ้น

ภายใต้ภารกิจสำคัญของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ทุกจังหวัด ในการส่งเสริมประชาธิปไตยและภาคพลเมืองให้เข้มแข็งด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการส่งเสริมการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม คณะกรรมการของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครคีตธรรมราช จึงมีแนวคิดจัดเวทีสาธารณะขึ้นในจังหวัด

นครศรีธรรมราชเพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างกัน และเพื่อเชื่อมร้อยบูรณาการเครือข่ายต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นรูปธรรม

การเปิดเวทีสาธารณะ นอกจากจะเป็นการรับฟังความคิดเห็นของเครือข่ายต่างๆ และภาคประชาชนเกี่ยวกับความต้องการและการพัฒนาต่างๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากจะเป็นการระดมความคิดเห็นและความต้องการของภาคประชาชนในลักษณะหนึ่งแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนอีกประการหนึ่งด้วย

ที่ผ่านมาศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดเวทีสาธารณะหลายครั้ง สามารถรวบรวมประเด็นต่างๆ ได้มากมาย ผลจากการจัดเวทีสาธารณะเพื่อระดมความเห็นของคนในพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ สรุปประเด็นต่างๆ ได้มากมาย ซึ่งต่อมากณะกรรมกรศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้พัฒนาขึ้นเป็น “วาระพัฒนาเมืองนครฯ” ซึ่งจะนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการขับเคลื่อนของภาคประชาชนต่อไป นอกจากนี้ วาระพัฒนาเมืองนครฯ ยังเป็นฐานคิดสำคัญในการจัดทำและเสนอ “แผนเจ้าเมือง” หรือ “แผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ฉบับประชาชน” ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปอีกด้วย

สำหรับการก่อเกิดศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง²⁰ นั้น เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ต้องการให้ผู้แทนราษฎรและประชาชนได้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ต่างฝ่ายต่างรับรู้ปัญหาของกันและกันและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

²⁰ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. คู่มือศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง. 2553.

ด้วยเหตุนี้แรกเริ่มเดิมที ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเกิดขึ้นและใช้ชื่อว่า “โครงการศูนย์กิจกรรมร่วมรัฐสภา-ประชาสังคม” เริ่มโครงการนำร่องในปีงบประมาณ 2542 จัดตั้งศูนย์กิจกรรมร่วมรัฐสภา-ประชาสังคม ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดยะลา โดยการดำเนินงานเป็นในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันพระปกเกล้า สมาชิกรัฐสภา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคม มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเชื่อมประสานเครือข่ายและทรัพยากรในพื้นที่เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสภาพปัญหาของประชาชนทุกระดับในพื้นที่

วัตถุประสงค์สำคัญในการก่อตั้งศูนย์กิจกรรมร่วมรัฐสภา-ประชาสังคมนี้ มุ่งหวังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรในประเทศทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน ในการพัฒนาประชาธิปไตย และเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐสภาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวสอดคล้องกับพันธกิจหลักของสถาบันพระปกเกล้า ในการเผยแพร่ส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ศูนย์กิจกรรมร่วมรัฐสภา-ประชาสังคม ดำเนินการเรื่อยมาจนกระทั่งในวันที่ 3 สิงหาคม 2550 สภาสถาบันพระปกเกล้า ได้มีมติเห็นชอบให้เปลี่ยนชื่อศูนย์กิจกรรมร่วมรัฐสภา-ประชาสังคม เป็น “ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า” เพื่อให้ศูนย์พัฒนา

การเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า เชื่อมโยงกับภาคประชาชน มากยิ่งขึ้น และเป็นเครือข่ายและศูนย์กลางความร่วมมือของสถาบันพระปกเกล้า โดยศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจะมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานการทำงานของภาคประชาสังคมในพื้นที่ ในฐานะศูนย์กลางความรู้และความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่พลเมืองและองค์กรต่างๆ ในพื้นที่

สำหรับกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองดำเนินการ มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการจัดเวทีสาธารณะ การประชุมร่วมระหว่างเครือข่าย การจัดอบรมเผยแพร่และให้ความรู้ เป็นศูนย์กลางประสานงานในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่องค์กรในพื้นที่ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมปัญหาและความต้องการต่างๆ ของคนในพื้นที่เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคืบต่อไป เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์สำคัญของกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นไปเพื่อเผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจ เสริมสร้างการมีส่วนร่วม ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย และเสริมสร้างพลัง (empower) ให้แก่ภาคพลเมืองในพื้นที่

การก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองแต่ละครั้งเกิดขึ้นจากความสมัครใจของคนในพื้นที่ที่ต้องการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเอง ดังนั้น ก่อนก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จะเรียนเชิญภาคประชาชนในจังหวัดนั้นๆ พูดคุยหรือเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่ หากภาคประชาชนมีความสนใจและต้องการก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้าและภาคประชาชนในพื้นที่จึงดำเนินการขั้นต่อไปในการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองขึ้นเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ที่ต้องการให้ศูนย์ทำหน้าที่เป็น

ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นแหล่งข้อมูล ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งระดับชาติและท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในพื้นที่ โดยศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองมีอิสระอย่างเต็มที่ในการดำเนินโครงการต่างๆโดยยึดความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก โดยสถาบันพระปกเกล้าจะให้การสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่จำนวน 200,000 บาทต่อปี

สถาบันพระปกเกล้า ดำเนินการก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองมาเป็นระยะ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา กระทั่งปัจจุบันปี พ.ศ. 2556 มีศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จำนวนทั้งสิ้น 48 จังหวัด ได้แก่

ภาคเหนือ	เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง สุโขทัย พิษณุโลก พะเยา น่าน แพร่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย กำแพงเพชร
ภาคอีสาน	เลย สกลนคร ขอนแก่น บุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา ศรีสะเกษ กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย ร้อยเอ็ด
ภาคกลางและตะวันออก	สระแก้ว นครนายก ลพบุรี ราชบุรี จันทบุรี อุทัยธานี ชลบุรี ระยอง สมุทรสงคราม ชัยนาท กาญจนบุรี สิงห์บุรี อยุธยา เพชรบุรี สุพรรณบุรี ปทุมธานี
ภาคใต้	ระนอง บัตตานี นครศรีธรรมราช กระบี่ ชุมพร สตูล ภูเก็ต พัทลุง สุราษฎร์ธานี สงขลา

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า 48 จังหวัด

1. เชียงราย
2. เชียงใหม่
3. พะเยา
4. เชียงตุง
5. ลำปาง
6. น่าน
7. แพร่
8. สุโขทัย
9. พิษณุโลก
10. กำแพงเพชร
11. อุทัยธานี
12. อ่างทอง
13. สิงห์บุรี
14. ลพบุรี
15. อุตรดิตถ์
16. กาญจนบุรี
17. นครสวรรค์
18. นครนายก
19. มุกดาหาร
20. ร้อยเอ็ด
21. ยโสธร
22. กาฬสินธุ์
23. สกลนคร
24. ขอนแก่น
25. มหาสารคาม
26. ร้อยเอ็ด
27. สุรินทร์
28. บุรีรัมย์
29. นครราชสีมา
30. นครราชสีมา
31. นครราชสีมา
32. นครราชสีมา
33. นครราชสีมา
34. นครราชสีมา
35. นครราชสีมา
36. นครราชสีมา
37. นครราชสีมา
38. นครราชสีมา
39. นครราชสีมา
40. นครราชสีมา
41. นครราชสีมา
42. นครราชสีมา
43. นครราชสีมา
44. นครราชสีมา
45. นครราชสีมา
46. นครราชสีมา
47. นครราชสีมา
48. นครราชสีมา

สำหรับศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2548 โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นศูนย์กลาง เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ทางการเมืองให้แก่คนในพื้นที่ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือเครือข่ายต่างๆ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าวถึงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งศูนย์ฯ ว่า “ตั้งแต่เราทำศูนย์พัฒนาการเมืองมา ก็มีวัตถุประสงค์อยู่แล้วว่าเราต้องทำทั้งนำการขับเคลื่อน สร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย จากตรงนี้ศูนย์เล่นเรื่องการเมืองภาคพลเมือง มาตั้งแต่ต้น คณะกรรมการเองก็พยายามที่จะหารูปแบบว่าจะขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองอย่างไร จึงได้ทำแบบจำลองขึ้นมาว่า ถ้าต้องการสร้างการเมืองภาคพลเมืองได้ ต้องเริ่มจากการพัฒนาคน การเรียนรู้ต่างๆ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ใช้แผนในการเรียนตั้งแต่ใช้ชีวิต กระทั่งเชื่อมร้อยไปว่าจะสู่แผนระดับชาติได้อย่างไร คนจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการท้องถิ่น ชรรมาภิบาล จิตสาธารณะ และจิตสำนึกประชาธิปไตย ทุกคนก็มุ่งสู่การอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ร่วมกันในสังคม โดยมีพื้นฐานหลักว่าจะต้องอยู่กับธรรมชาติให้ยั่งยืนอย่างไร อันนี้เป็นตัวหนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างการเมืองภาคพลเมือง”

ภายหลังจากการก่อตั้งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาระงานแรกๆที่ศูนย์ขับเคลื่อนคือ การสำรวจปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ รวมไปถึงสำรวจเครือข่ายองค์กรภาค

ประชาชนในพื้นที่ ที่กำลังทำงานขับเคลื่อนภาคประชาชนอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยการจัดเวทีสาธารณะในพื้นที่ต่างๆของจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยการแบ่งพื้นที่ทั้ง 23 อำเภอ ออกเป็น 4 โซนตามความใกล้เคียงของพื้นที่ เพื่อรับฟังปัญหาและแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ “ในช่วงนั้นมีการเลือกตั้งพอดี จึงเปิดประเด็นในพื้นที่ได้พูดคุยกันในเรื่องการเลือกตั้ง ว่ามีอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างหรือไม่ แต่จากการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งในท้องถิ่นครั้งนั้นกลับทำให้เราได้ทราบปัญหาจากทั้ง 4 โซน” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารีกล่าว

ผลจากการจัดเวที พบว่าคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้อง รวมทั้งยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมือง นอกจากนี้ ยังพบว่าคนในพื้นที่ต้องเผชิญกับปัญหามากมาย โดยพบว่าพื้นที่ต่างๆ มีปัญหาที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนาการจัดการชุมชน การศึกษา การรักษาวินัยธรรม พื้นที่พุทธมณฑลและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการส่งเสริมขับเคลื่อนกิจกรรมเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นต้น

จากปัญหาที่รวบรวมได้จากเวทีข้างต้น ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเล็งเห็นความสำคัญในการเพิ่มเติมนองค์ความรู้ในเรื่องประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเมืองภาคพลเมืองให้แก่คนในพื้นที่ โดยใช้โอกาสนี้ในการประสานเครือข่ายภาคประชาชนต่างๆในพื้นที่เข้าร่วมด้วย โดยได้รับความร่วมมือทางด้านวิชาการจากสถาบันพระปกเกล้า สภาพัฒนาการเมือง และหน่วยงานราชการอีกหลายหน่วยงาน เป็นต้น

ในปี 2549 ซึ่งเป็นช่วงปีแรกๆ ที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชก่อตั้งขึ้น การดำเนินการยังคงเน้นสร้างความรู้

ความเข้าใจเพื่อสร้างภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง กิจกรรมที่ทำ อาทิ การจัดค่ายเยาวชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบบอบประชาชิปโดย การเมืองภาคพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสมให้แก่เยาวชน โดยพร้อมกันนี้ได้ขับเคลื่อนงานภาคประชาชนอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย สำหรับปี 2549 นี้เริ่มต้นจากประเด็นเล็กๆ คือ การบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้คนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ที่เลือกประเด็นเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพราะเป็นประเด็นที่จับต้องได้ มีความเป็นรูปธรรม “สิ่งที่เราต้องการให้คนในพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันก็คือ การเรียนรู้ที่จะตัดสินใจบนฐานข้อมูล โดยการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาหน้าบ้าน ชาวบ้านจะต้องลงไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งเขาจะรับรู้กระบวนการต่างๆ โดยศูนย์จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทำไปพร้อมกัน เราจะไม่สอนทฤษฎีก่อน แต่จะชวนกันทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้เขาเรียนรู้ได้ไวขึ้น ซึ่งผลจากการขับเคลื่อนประเด็นนี้ ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกรู้สึกมั่นใจในตัวเองมากขึ้น เขาคิดเป็นระบบและมีความกล้ามากขึ้น เท่านั้นและเป็นสิ่งที่เราต้องการเห็นในตอนแรก” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี กล่าว

ในส่วนของปี 2550 ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงขับเคลื่อนเพื่อสร้างสำนักพลเมืองให้แก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัดค่ายเยาวชนและจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่อีกครั้ง โดยจัดเวทีในลักษณะเดียวกันกับในปี 2548 ด้วยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 โซน ผลจากการประชุมได้ประเด็นปัญหาที่ทั้งสิ้น 18 ประเด็น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับปัญหาที่ได้มาจากเมื่อปี 2548 จึงเป็นการยืนยันให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการและมีปัญหาในประเด็นข้างต้นจริงๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ได้จากเวทีเป็นวาระของจังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 วาระ ประกอบด้วย

1. วาระการพัฒนาคนและการเรียนรู้แผนชุมชน
2. วาระการจัดการความรู้ชุมชนและประชาคมวิจัยท้องถิ่น
3. วาระการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. วาระการสร้างจิตสาธารณะและจิตสำนึกประชาธิปไตย
5. วาระการศึกษาสร้างคุณธรรมนำความรู้คู่วัฒนธรรมท้องถิ่น
6. วาระการเฝ้าระวังทางสังคมและการใช้สื่อสร้างสรรค์สังคม
7. วาระการเชื่อมร้อยเครือข่ายการเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่น-ระดับชาติ
8. วาระการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
9. วาระการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการท้องถิ่น
10. วาระการจัดการชุมชนสุขภาวะ

จากนั้นเพื่อให้บรรลุวาระพัฒนาเมืองนครทั้ง 10 ข้อ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และ ภาคีเครือข่ายจึงร่วมกันพัฒนา “โมเดล” ขึ้นเพื่อเป็นขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย รวมทั้งเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แบบจำลองการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากข้างต้นเป็นโมเดลการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ เริ่มต้นจากฐานคิดเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นฐานและข้อจำกัดของการพัฒนาดังนั้นการพัฒนาต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เป็นการพัฒนาที่ไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม โดยในการขับเคลื่อนจะให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยหลัก คือ คน แผน และการเรียนรู้ กล่าวคือเป็นการพัฒนา

อย่างมีแผน ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็ต้องพร้อมที่จะเรียนรู้ให้ความสำคัญกับข้อมูลในการพัฒนา และเน้นกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม โดยยึดหลักธรรมาภิบาล จิตสาธารณะ การบริหารจัดการท้องถิ่น เป็นแนวคิดหลักในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาจังหวัด ขณะเดียวกันต้องเชื่อมโยงเครือข่ายการเมืองภาคพลเมือง ทั้งระดับชุมชน สู่ระดับชาติ ทุกเครือข่ายเข้าด้วยกันทั้งป่า เขา นา เล โดยกลุ่มเหล่านี้จะร่วมกันพัฒนา ติดตาม และเฝ้าระวังทางสังคม และสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยขับเคลื่อนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภายหลังจากศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชรวบรวมความต้องการของคนในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2548 - 2550 และสกัดออกมาเป็นวาระพัฒนาเมืองนครฯ ได้ 10 ประเด็นแล้ว กระบวนการต่อไปคือการนำวาระที่ได้ให้นำเสนอต่อพื้นที่อีกครั้งเพื่อทบทวนและตรวจสอบปัญหาและความต้องการว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่และภาคประชาชนจะร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างไรต่อไป

“เมื่อออกมาเป็นวาระ เราก็มานั่งสนทนากันต่อว่าแล้วประชาชนจะทำอะไรได้บ้าง เราพยายามบอกว่าการเมืองนั้นไม่ได้มีแค่ระบบเดียว การเมืองภาคพลเมืองยังมีอยู่นะ สิ่งที่คุณรู้คือทางอ้อมนะ พยายามสร้างให้เข้าใจว่าการเมืองเป็นยังไงมีระบบยังไง และเราจะฟังตนเองได้อย่างไร” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าว

การขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาวาระจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นภาระงานหลักที่ศูนย์พัฒนาการเมือง ดำเนินการตลอดปี 2550 อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากภาระงานหลัก ในเรื่องของการพัฒนาวาระเมืองนครแล้ว ในปี 2550 นี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชยังร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐและประชาชนขับเคลื่อนประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจในสังคมอย่างต่อเนื่อง

โดยปี 2550 นี้ประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมากก็คือเรื่องการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ด้วยการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวขึ้น 2 ครั้ง จากนั้นนำข้อสรุปที่ได้จากเวทีเสนอไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป ซึ่งนับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชขับเคลื่อนเพื่อเป็นตัวอย่างการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองและสร้างสำนักพลเมืองเพื่อให้คนในพื้นที่ทราบว่าพวกเขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไรบ้าง แม้จะผ่านการเลือกตั้งมานานแล้วก็ตาม

สำหรับปี 2551 วาระในเรื่องของการพัฒนา วาระเมืองนครฯ ยังคงเป็นภาระสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนให้มีความเป็นรูปธรรม รวมไปถึงกิจกรรมด้านเยาวชนยังคงได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องด้วยการจัดค่ายเยาวชนขึ้น 4 ครั้ง “เราถือว่า ‘แบบ’ ดีกว่า ‘บอก’ ...” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าว

สิ่งที่พิเศษสำหรับการขับเคลื่อนภาคประชาชนในปีนี้ สืบเนื่องจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีข้อบัญญัติหลายประการที่สนับสนุนส่งเสริมการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง เช่น มาตรา 66, 67 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ว่าด้วยเรื่องสิทธิชุมชน โดยในมาตรา 66 ระบุว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

มาตรา 67 ระบุว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ

ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องใน
สิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือ
คุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม”
เป็นต้น

ประกอบกับในปี 2550 มี พระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน
ฉบับที่ 7 ซึ่งมีหลายมาตราซึ่งมีการระบุไว้เกี่ยวกับการบริหารราชการ
แผ่นดินที่ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน เช่น มาตรา 53/1
ระบุว่า “ให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติและความต้องการของประชาชนใน
ท้องถิ่นในจังหวัด” โดยในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการ
จังหวัด จะต้องจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้า
ส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นราชการบริหาร
ส่วนภูมิภาคหรือราชการบริหารส่วนกลางและผู้บริหารองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัด จากพระราชบัญญัติข้างต้น จึงเป็นอีก
ช่องทางหนึ่งที่มีความสำคัญที่ภาคประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทาง
การเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา
พื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของพวกตนอย่างแท้จริง
ซึ่งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชและเครือข่าย
ได้อาศัยช่องทางนี้เป็นช่องทางสำคัญในการพัฒนาและผลักดัน
“แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” ขึ้นมา

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
จึงนำเอาประเด็นในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมไปถึง พระราชบัญญัติ
บริหารราชการแผ่นดินฉบับที่ 7 นี้มาเป็นหลักในการเดินหน้าขับเคลื่อน
วาระเมืองนครฯ ต่อไป โดยพร้อมกันนี้ได้พัฒนาแผนผังแนวทางการ
ขับเคลื่อนจังหวัดนครศรีธรรมราชให้น่าอยู่ขึ้น ดังภาพ

สำหรับแผนผังการขับเคลื่อนเพื่อสร้างจังหวัดนครศรีธรรมราชให้น่าอยู่ข้างต้น เป็นความพยายามตอบคำถามว่า หากต้องการสร้างเมืองนครให้น่าอยู่จะต้องดำเนินการอย่างไรหรือมีทรัพยากรใดบ้างที่เกี่ยวข้อง เช่น มีข้อกฎหมายใดที่เปิดช่องให้แกภาคพลเมืองขับเคลื่อนได้บ้าง หรือมีองค์กรและหน่วยงานใดบ้างที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยนำช่องทางต่างๆ เหล่านั้นมาผสานเข้ากับแนวคิดเรื่อง “อินทรี 5” ที่ทางกลุ่มนำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการขับเคลื่อน

สำหรับแนวคิดเรื่อง “อินทรี 5” นั้น เป็นหลักทางพุทธศาสนา เพื่อการพ้นทุกข์และประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. สัทธินทรี คือ ความศรัทธาในโพธิปักขิยธรรม หมายถึงความเชื่อ เลื่อมใส 2. วิริยินทรี คือ ความเพียรในสัมมปปธาน เป็นความเพียร มานะบุกบัน ความพยายามอดทนไม่ท้อถอย ทอดทิ้งฉันทะ หรือธุระ 3. สตินทรี คือ ความระลึกได้ในสติปัฏฐาน มีสติไม่เลือนลอย 4. สมานินทรี คือ ความตั้งมั่น ในญาณหรือความมุ่งมั่น ความสงบไม่ฟุ้งซ่าน 5. ปัญญินทรี คือ ความเข้าใจในอริยสัจ ความไม่หลง มีวิจยธรรม²¹

หลักการข้างต้น ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาขึ้นเป็นหลักการต่างๆ อีกมากมาย เช่น หลัก 5 ก. ประกอบด้วย 1. กลุ่ม คือ การรวมกลุ่ม 2. กรรมการ 3. กำหนดกติกา โดยกลุ่มจะต้องวางกฎกติการ่วมกัน และยึดกติกานั้นเป็นหลักในการทำงานร่วมกัน 4. กองทุน ในที่นี้เน้นมีความสำคัญมาก เพราะการที่กลุ่มหนึ่งๆ จะขับเคลื่อนไปได้ จำเป็นต้องมีงบประมาณอันเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซง การพัฒนากองทุนขึ้นสำหรับขับเคลื่อนกลุ่ม จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งในการสร้างให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และที่สำคัญคือ 5. การเรียนรู้ไม่รู้จบ การพัฒนาหนึ่งๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากผู้คนในสังคมหยุดที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง²²

²¹ Ananda. “หลักปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์ 8 อินทรี 5”. <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=699721>

²² ข้อมูลจาก คุณเจษฎา สมาริ.

นอกจากนั้น ยังมีหลัก 5 ก. แบบที่ 2 อีก ซึ่งเป็นแนวทางที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองแขง-เส้าไห้ นำไปใช้ คือ 1.กลุ่มสมาชิก คือ สมาชิกต้องมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือกับกรรมการเป็นอย่างดี 2.กรรมการ ต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 3.กิจกรรม ต้องมีอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือและร่วมพัฒนาชุมชน เป็นต้น 4. กฎ กติกา ต้องมีความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน และสามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ 5. กองทุน สำหรับใช้จ่าย ซึ่งอาจนำมาจากงบประมาณเหลือจ่ายต่างๆ ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการกองทุนให้ดี²³

แนวคิดอินทรีย์⁵ นี้ ถูกนำมาเป็นฐานคิดในการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง²⁴ด้วย โดยหลักคิดดังกล่าวประกอบด้วย

1. ชุมชนต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีคุณภาพมีการสืบทอด
2. มีแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองที่มีคุณภาพ
3. มีการจัดการความรู้ชุมชน
4. มีองค์กรการเงินชุมชน
5. มีการจัดการชุมชน

ซึ่งมีหลายชุมชนนำมาปรับใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเอง นอกจากนั้น หลักดังกล่าวยังสามารถนำมาเป็นตัวชี้วัดว่าชุมชนใดมีความเข้มแข็งหรือไม่ได้อีกด้วย ดังที่ นายจำนง หนูนิล²⁵ กล่าวว่าหากชุมชนใดต้องการวัดว่าชุมชนของตนเองมีความเข้มแข็งเพียงใด สามารถพิจารณาได้จากหลักอินทรีย์ 5 ข้างต้นได้ว่ามีหรือไม่เข้มข้นเพียงใด หากมีครบ

²³ Pichaiyu. “การบริหารจัดการแบบ 5 ก กลุ่มบริหารการใช้น้ำหนองแขง-เส้าไห้”. <http://pichaiyu.exteen.com /20100707/entry>

²⁴ ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช. หมู่บ้านชุมชนอินทรีย์ต้นแบบ. พ.ศ. 2551.

²⁵ จำนง หนูนิล. “ตัวชี้วัดชุมชนอินทรีย์ของนครศรีธรรมราช”. <http://www.gotoknow.org/posts/83066>

นั้นหมายถึงชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กล่าวคือ 1. ชุมชนมีคณะผู้นำหรือผู้สืบทอดที่มีคุณภาพหรือไม่ มีการขยายผลต่อในเรื่องขององค์ความรู้เพียงใด 2. ชุมชนมีแผนแม่บทชุมชนหรือไม่ โดยเป็นแผนที่เน้นกระบวนการไม่เน้นตัวเอกสาร สามารถปรับปรุงให้ทันสมัยได้อยู่เสมอ 3. ชุมชนมีการจัดการความรู้หรือไม่ กล่าวคือ มีการรวบรวมภูมิปัญญาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอ มีต้นทุนทางสังคม 4. ชุมชนมีกองทุนชุมชนหรือไม่ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนได้ โดยกองทุนนี้อาจเป็นกองทุนที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการจัดกิจกรรมต่างๆ หรือกองทุนโดยตรง หรือกองทุนหมู่บ้านก็ได้เช่นกัน เมื่อมีกองทุนเป็นของตนเองแล้วก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งทุนภายนอก 5. ชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดีหรือไม่

สำหรับหลักอินทรี 5 ที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานเพื่อชุมชนนั้น ได้รับแนวคิดมาจากนายวิชมทองสงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มอบเป็นนโยบายในสมัยที่เริ่มมีการจัดทำแผนแม่บทชุมชน หรือชุมชนพึ่งตนเอง ภายใต้แนวคิดชุมชนอินทรี 5 ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น ซึ่งภายหลังกศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและภาคีเครือข่ายเล็งเห็นความสำคัญและเชื่อมั่นว่าหลักการดังกล่าวจะสามารถนำมาปฏิบัติให้เห็นผลได้จริง จึงรับมาขยายผลต่อเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาแผนชุมชนให้มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ ผ่านการบูรณาการ งาน เงิน คน ประสานเครือข่ายและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยท้ายที่สุดหวังว่าหลักการดังกล่าวจะสามารถพัฒนาแผนระดับต่างๆ ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ได้และมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ในปีต่อมาศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและภาคีเครือข่ายจึงเริ่มขยับจากการพัฒนาแผนระดับชุมชน สู่แผนระดับที่ใหญ่ขึ้นคือ “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

บริหารราชการแผ่นดินฉบับที่ 7 โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเชื่อมร้อยแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริงเพื่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแนวคิดเรื่องอินทรี 5 เริ่มได้รับความเข้าใจที่ผิดเพี้ยนไป โดยเข้าใจว่า “ชุมชนอินทรี 5” เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับ “ปุ๋ยอินทรีย์” หรือชุมชนที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยยึดหลักพุทธศาสนาเริ่มผิดเพี้ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้นำไม่มีความเข้าใจในหลักดังกล่าว จึงทำให้การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งโดยอาศัยหลักอินทรี 5 เริ่มไม่ได้รับความสำคัญ “เมื่อกระดูกบิดเบี้ยว ก็เกาะเกี่ยวเนื้อไม่ได้ ทำให้ฝังผิดเชื่อมประสานลำบาก” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี กล่าว สิ่งนี้เป็นข้อท้าทายประการหนึ่งในการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรภาคประชาชนอีกองค์กรหนึ่งที่พยายามขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2548 ที่ศูนย์ฯ เริ่มก่อตั้ง นอกจากนั้น ศูนย์ฯ ยังมีความพยายามผลักดันเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิดการบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพลังภาคประชาชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นอีกด้วย ดังที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองฯ ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นฝังผิดให้คนเดินได้ ฝังผิด ก็คือทำให้เนื้องกับกระดูกติดกัน ประชาชนกับรัฐจะได้ทำงานร่วมกันได้ เราทำหน้าที่บริหารไมค์เท่านั้น ไม่ได้ครอบงำความคิดใคร... เรามีความตั้งใจผลักดันให้ศูนย์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สู่ระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน”

จากคำพูดข้างต้นสะท้อนให้เห็นบทบาทของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้เป็นอย่างดีในฐานะศูนย์กลางประสานความร่วมมือและรวบรวมความต้องการของคนในพื้นที่ โดยยึดหลักการตอบสนองด้วยตนเองผ่านการประสานความร่วมมือเครือข่ายในพื้นที่ โดยมีแนวคิดเรื่อง “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” เป็นอภियุทธศาสตร์หนึ่งที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้เป็นประเด็นนำในการเคลื่อนไหว

จังหวัดก้าวของแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง

จากข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง หรือ แผนเจ้าเมือง เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะที่ผ่านมาแผนพัฒนาชุมชนและแผนพัฒนาระดับตำบล ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ได้ แม้ว่าเป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดนั้นจะระบุเป้าหมายไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าต้องการให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร เช่น ระบุว่า “นครศรีธรรมราช เมืองศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เมืองเกษตรและท่องเที่ยวที่น่าอยู่ สู่สังคมพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของจังหวัด ในขณะที่พันธกิจที่ระบุไว้มีอาทิ การเพิ่มผลผลิตและรายได้จากการเกษตรและการท่องเที่ยว การพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน พัฒนาคณะและสังคมให้มีคุณภาพ และการขจัดปัญหาความยากจน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลจากจัดเวที สะท้อนให้เห็นว่าคนในพื้นที่ยังเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย ดังที่ปรากฏในวาระ 10 ประการ สาเหตุที่ปัญหาต่างๆ ยังไม่สามารถคลี่คลายได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะที่ผ่านมาแผนพัฒนาชุมชนกำหนดขึ้นโดยอาศัยแผนพัฒนาจังหวัดเป็นฐานในการกำหนดขึ้น เพราะแผนพัฒนาชุมชนที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดจะส่งผลต่อการสนับสนุนงบประมาณ แต่เนื่องจากที่ผ่านมาแผนพัฒนาจังหวัด

ไม่ได้สร้างขึ้นโดยเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แผนพัฒนาจังหวัดจึงไม่สามารถสะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่ ทำให้เมื่อแผนพัฒนาชุมชนยกขึ้นตามแนวทางของแผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าว จึงไม่สะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่ได้ การแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ แนวทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพประการหนึ่ง คือ การผลักดันความต้องการของคนในพื้นที่เป็นนโยบายสาธารณะ ในรูปของแผนพัฒนาระดับต่างๆ การรวบรวมผลประโยชน์และความต้องการของคนในพื้นที่จะไม่ได้รับการตอบสนองหากปราศจากการผลักดันประเด็นเหล่านั้นเป็นประเด็นสาธารณะในรูปของนโยบายและแผนฯ ในทางกลับกัน หากแผนพัฒนาเหล่านั้นไม่ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ ย่อมไม่เกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาใดๆ เช่นเดียวกัน

ดังนั้น หากสามารถพัฒนาให้แผนพัฒนาระดับจังหวัดสะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง และมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาชุมชนได้แล้ว อาจช่วยให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ไม่อาจกระทำไม่ได้โดยอาศัยแผนพัฒนาชุมชนหรือแผนพัฒนาตำบลเพียงอย่างเดียวหนึ่ง แต่จำเป็นต้องพัฒนาให้แผนพัฒนาชุมชน ตำบล และจังหวัดมีความสอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญสะท้อนความต้องการของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวถึง นโยบายสาธารณะ หลายฝ่ายอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องใหญ่ และไกลตัวไม่ใช่ว่าบทบาทหน้าที่ของภาคประชาชนในการผลักดันนโยบายสาธารณะ แต่แท้จริงแล้วประชาชนสามารถเข้ามา

มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้เช่นกัน เพราะแม้ว่าเมื่อก้าวถึงนโยบายสาธารณะย่อมเกี่ยวพันกับการดำรงอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก การกำหนดนโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ จึงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง

ฉะนั้น นโยบายสาธารณะนั้นมีหลายระดับ ไม่ได้มีเพียงนโยบายสาธารณะระดับประเทศที่กำหนดโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายกฎหมาย หรือฝ่ายยุติธรรมเท่านั้น แต่ยังมีนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นอีกมากมาย เช่น นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นโยบายสาธารณะของเทศบาล และของหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการ “เสนอ” นโยบายสาธารณะได้²⁶

การ “เสนอ” นโยบายสาธารณะในที่นี้ ต่างจากการจากการ “กำหนด” นโยบายสาธารณะ เพราะผู้ที่กำหนดนโยบายสาธารณะได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นรัฐาธิปัตย์เท่านั้นจึงจะกำหนดนโยบายหนึ่ง ๆ เป็นนโยบายสาธารณะเพื่อบังคับใช้กับคนจำนวนมากได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีสิทธิเสนอนโยบายสาธารณะได้นั้นมีได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ผู้นำการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ผู้เชี่ยวชาญทางการเมือง นักวิชาการ องค์กรต่างๆ สื่อมวลชนและประชาชน โดยการเสนอนโยบายสาธารณะจะต้องมีการระบุงค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ให้ชัดเจน คือ ประเด็นสาธารณะ (Public Issue) ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actors) องค์กร (Institutions) และภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่รับผิดชอบรวมไปถึงทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นๆ

ที่ผ่านมาแนวคิดเรื่องการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบคลาสสิกโดยภาครัฐได้รับการยึดถือเสมอมา เช่น กลุ่มแนวคิดของ จี กาย พีเตอร์,

²⁶ จูไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์. นโยบายสาธารณะ. เอกสารประกอบวิชานโยบายสาธารณะ (Public Policoy: PA 2101) คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชอมัส ดาย และ แอร์โรลด์ตราสเวล เป็นต้น ที่มองว่านโยบายสาธารณะคือกิจกรรมที่รัฐดำเนินการ ทั้งโดยทางตรงหรือผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลหรือมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมือง ลักษณะของแนวคิดเช่นนี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของภาครัฐอย่างมากในฐานะผู้ริเริ่มและเป็นผู้กำหนดนโยบาย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน มีหลายแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับที่มาของนโยบายสาธารณะมากขึ้น เช่นตัวแบบเรื่องกระบวนการ (Process Model) ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น การกำหนดปัญหา ข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้รัฐดำเนินการ การเสนอทางเลือกให้การแก้ไขปัญหา การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินนโยบาย มากกว่าจะให้ความสำคัญกับตัวบุคคล นอกจากนี้ แนวคิดทฤษฎีกลุ่ม (Group Theory) ยังเป็นอีกหนึ่งตัวแบบที่ให้ความสำคัญกับภาคพลเมือง ในฐานะผู้ริเริ่มเสนอนโยบายสาธารณะต่อภาครัฐได้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดนี้ มองว่านโยบายสาธารณะเกิดจากการต่อสู้ของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมแล้วนำข้อเรียกร้องเสนอรัฐบาล เพื่อให้กำหนดนโยบายให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มตน โดยที่กลุ่มผลประโยชน์ใดจะมีอิทธิพลหรืออำนาจต่อรองมากน้อยเพียงใดขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ 1) ขนาดหรือจำนวนสมาชิก 2) ความมั่นคง 3) ความเข้มแข็งของการจัดรูปองค์กร 4) ภาวะผู้นำของกลุ่ม 5) ความใกล้ชิดกับผู้กำหนดนโยบาย และ 6) ความเหนียวแน่นภายในกลุ่ม²⁷

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายสาธารณะได้ อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เข้าใจว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายสาธารณะได้

²⁷ มานิตย์ ผิวขาว, บทที่ 2 ประเภทและองค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ, สาขาเศรษฐศาสตร์ วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แม้ว่าในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะกำหนดการมีส่วนร่วมไว้มากมายก็ตาม เช่น ในหมวดที่ 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวดที่ 7 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ที่กำหนดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนเอาไว้ด้วย

กล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้ภาคประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของตนเองได้ นอกจากนั้น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 53/1 ที่กำหนดให้ “จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด” ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ และขาดทักษะ ขาดความมั่นใจ ในศักยภาพและความเป็นพลเมืองของตนเอง ไม่รู้ว่าพวกตนมีหน้าที่อะไร ต้องแสดงบทบาทอย่างไร แต่เมื่อนำแผนเจ้าเมืองมาดำเนินการขับเคลื่อน ก็ส่งผลให้คนในชุมชนมีความเข้าใจมากขึ้นในการใช้ช่องทางดังกล่าว ในการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง มีความมั่นใจ ในศักยภาพของตนเองมากขึ้น

กรณีศึกษาเรื่อง “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” หรือ “แผนเจ้าเมือง” ของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกับเครือข่ายภาคพลเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ อาจเป็นตัวอย่างของการผสมประโยชน์จากช่องทางทางกฎหมายเข้ากับการทำงานของเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ และเป็นต้นแบบให้แก่กลุ่มองค์กรต่างๆ นำไปใช้เป็นแนวทางการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองต่อไปได้

แนวคิดเรื่อง “แผนเจ้าเมือง” นี้ เกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายประการ เริ่มตั้งแต่ปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ และการตอบสนองของภาครัฐที่ไม่ตรงกัน ประกอบกับมีกฎหมายหลายฉบับเปิดช่องให้ภาคพลเมืองได้เข้าไปมีส่วนร่วม โดยที่เครือข่ายภาคพลเมืองสามารถปรับนำเอาช่องทางดังกล่าวเป็นเส้นทางในการรวมตัวรวบรวมความต้องการและผลักดันแนวทางและข้อเสนอต่างๆ ของภาคประชาชนเป็นนโยบายสาธารณะ

สำหรับ แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง หรือที่รู้จักกันในชื่อ “แผนเจ้าเมือง” นั้น ก็คือ แผนพัฒนาจังหวัดฉบับที่ประชาชนเป็นผู้กว้างขวางขึ้นโดยแผนนี้จะบรรจุเรื่องต่างๆ ที่ภาคประชาชนต้องการเพื่อเสนอภาครัฐพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือออกเป็นนโยบายสาธารณะ หรือรวมไว้เข้ากับแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อตอบสนองความต้องการให้ถูกต้องตรงตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชนต่อไป

ดังที่กล่าวไปแล้วบางส่วนถึงสาเหตุที่ทำให้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ เครือข่ายภาคพลเมืองให้ความสนใจกว้าง “แผนเจ้าเมือง” ขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ยังไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในพื้นที่ ในขณะที่แผนชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แผนพัฒนาจังหวัดก็ยังไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ ทำให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดที่ผ่านมาจึงไม่มีประสิทธิภาพ

การแก้ไขปัญหาในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นที่ภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบ แต่ในขณะที่ภาครัฐ

ไม่มีเวทีให้ภาคประชาชนเล่นเท่าใดนัก ภาคประชาชนจึงจำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่และเวทีของตนเอง “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง” เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ภาคประชาชนจะสามารถรวมตัวกันเพื่อระบุความต้องการและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองได้

นายเจษฎา สมาธิ อดีตผู้ตรวจราชการสำนักงานสถิติแห่งชาติ กรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนพัฒนาจังหวัด กล่าวถึงเหตุผลในการยกร่างและจัดทำ “แผนเจ้าเมือง” ขึ้นมาว่า “เหตุผลของการเล่นเรื่องแผนเจ้าเมืองก็คือ หลังจากเราศึกษาวิเคราะห์ลงไปจริงๆ พบว่าแผนพัฒนาจังหวัดยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดเริ่มกว้าง ไม่เป็นผลเป้าหมายที่วางไว้จับต้องไม่ได้ เมื่อทำจริงๆ แก้ไขปัญหาไม่ได้ชาวบ้านเดือดร้อน ยังคงมีปัญหามากมาย จังหวัดแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้เราได้ช้ามาก และทรัพยากรประมง ก็ลดหายไป เราเลยต้องคิดเรื่องใหญ่ๆ เหล่านี้ขึ้นมา ในการประชุมศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเราจึงลงมติเห็นชอบด้วยกันว่า ควรทำแผนภาคประชาสังคม เป็นแผนใหญ่ที่ภาคประชาสังคมร่วมกันคิดขึ้นมา เป็นนโยบายสาธารณะ นำเสนอแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อบอกว่าคนนครฯ ต้องการอะไรและขณะนี้แผนฯ ที่จังหวัดกำลังทำอยู่นั้นไปด้วยกันได้หรือเปล่า ถ้าไม่ไปด้วยกัน จะทำอย่างไรให้ไปด้วยกันได้ นั่นคือสิ่งที่เราต้องการ”

ด้วยเหตุนี้ “แผนเจ้าเมือง” จึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคประชาชนต้องการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การผลักดันเรื่องหนึ่ง ๆ สู่นโยบายสาธารณะนั้น เป็นเรื่องที่มีข้อท้าทายพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้ความเข้าใจและการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานราชการ ต้องยอมรับว่าช่วงแรกๆ เมื่อกล่าวถึง “แผนเจ้าเมือง” หลายฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานราชการไม่เข้าใจว่า ทำไมไม่เป็นแผนพัฒนาจังหวัดฉบับประชาชน เพราะแผนเจ้าเมืองควรต้องออกมาจากผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคณะทำงานต้องพยายามอธิบายว่า แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง ก็คือแผนพัฒนาจังหวัดฉบับประชาชน เพราะ “เจ้าเมือง” ที่แท้จริงก็คือ “ประชาชน” เพราะในขณะที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ที่เราเรียกกันว่าพ่อเมืองนั้นยังต้องมีการโยกย้ายเป็นประจำ แต่ประชาชนกลับไม่มีการโยกย้าย เป็นผู้ที่เกิดและจะอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้จวบจนชั่วลูกหลาน ดังนั้น “ประชาชน” เป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริง

พี่สมเดช ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุที่เรียกแผนพัฒนาจังหวัดฉบับนี้ว่า “แผนเจ้าเมือง” ว่า “คำว่า ‘เจ้าเมือง’ เป็นภาษาหนึ่งตลุง หมายถึงประชาชนคนเรานี่เอง นำแปลกที่พ่อพูดถึงแผนเจ้าเมืองประชาชนเข้าใจทันทีว่าเป็นแผนของพวกเขา แต่ราชการไม่เข้าใจ ตอนนั้นมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งบอกว่า รับแผนนี้ไม่ได้ ต้องกลับไปเปลี่ยนชื่อเป็นแผนประชาชนเสียก่อนจึงจะยอมรับ ซึ่งเราก็พยายามอธิบายว่าไม่ใช่ใช้อย่างนั้น เพราะเจ้าเมืองที่แท้จริงก็คือประชาชน กว่าจะเข้าใจก็อธิบายอยู่นานเหมือนกัน”

ด้วยเหตุนี้ “แผนเจ้าเมือง” นี้จึงแตกต่างออกไปจากแผนเจ้าเมืองตามความคิดเดิมๆ ที่มองว่าเป็นแผนของผู้ว่าราชการจังหวัด แต่แผนพัฒนาจังหวัด “เจ้าเมือง” ที่แท้ก็คือประชาชน อย่างไรก็ตาม ข้อท้าทายลำดับถัดมาก็คือ การสร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชนให้เกิดขึ้นก่อน

ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัด

นครศรีธรรมราช จึงร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชนเมืองนครฯ จัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่ผู้คนทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมกันนั้นจึงได้ใช้โอกาสนี้จัดเวทีสาธารณะขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการของคนในพื้นที่ด้วย ซึ่งได้รับความสนใจจากคนในพื้นที่อย่างมาก มีผู้เข้าร่วมจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและประชาชน โดยหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้มี อาทิ พัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาชุมชน และทรัพยากรทะเลชายฝั่ง เป็นต้น

ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นสะท้อนว่า คนในชุมชนยังต้องเผชิญกับปัญหาอีกหลายประการ ทำให้เกิดความคิดว่า ต้องพัฒนาแผนเจ้าเมืองให้มีคุณภาพ โดยเชิญทุกภาคส่วน อาทิ จังหวัด กรมการพัฒนาจังหวัด เป็นต้น มาร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมทำแผนพัฒนาจังหวัดร่วมกันกับภาคประชาชน และเพื่อให้การขับเคลื่อนมีความเป็นรูปธรรม

นายเจษฎา สมานธิ กล่าวถึงจุดเริ่มต้นและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแผนเจ้าเมืองขึ้นว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาแผนเจ้าเมืองขึ้นมา เกิดจากการที่แผนชุมชนตามโครงการอยู่ดีมีสุขที่สนับสนุนให้ทุกชุมชนจัดทำแผนชุมชนของตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งเมื่อศึกษาแล้วพบว่าแผนชุมชนยังมีปัญหามากมายและมีความซับซ้อนอย่างมาก ดังนั้นหากต้องการแก้ไขปัญหาให้ได้เป็นรูปธรรมจำเป็นต้องพัฒนาแผนที่ใหญ่กว่านั้น “ถ้าแผนชุมชนมีคุณภาพ ก็แก้ปัญหาได้ แต่ที่ผ่านมาพบว่ามีแผนเยอะมาก ทั้งแผนชุมชน ตำบล อำเภอ มั่นเยอะ วุ่นวาย ชาวบ้านไม่รู้ว่าจะใช้แผนใดกันแน่ แผนไหนคือแผนที่แท้ เราเลยไม่รวบรวมเป็นแผนอำเภอ ตำบลอีก ทำแผนจังหวัดไว้ก่อนดีกว่า เพราะเป็นแผนที่ใหญ่ เพราะถ้าเหวี่ยงไปตรงไหนก็ถูกทั้งนั้น” นายเจษฎา กล่าว

สำหรับแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองนั้น มีความแตกต่างจากข้อเสนอโครงการหรือ แผนอื่นๆ ตรงที่แผนนี้เป็นการบอกทิศทางความ

ต้องการของคนในพื้นที่ ไม่ใช่มุ่งของงบประมาณ มาดำเนินโครงการ ดังเช่นที่ ดร.สมหมาย คชนุต อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และ กรรมการศูนย์ พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช กล่าวว่า “แผนพัฒนาจังหวัด ฉบับเจ้าเมืองนี้ ไม่ได้เป็นแผนงบประมาณ แต่ เป็นแผนบอกทิศทางการความต้องการของพี่น้อง แผนพัฒนาฉบับนี้จะไม่ใส่งบประมาณว่าโครงการนี้ใช้งบเท่าใด หน่วยงาน ใดทำ แต่เป็นการบอกว่าเรื่องที่ประชาชนต้องการมีเรื่องใดบ้าง”

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงร่วมกับเครือข่ายภาคพลเมือง ขับเคลื่อนจากประเด็นเล็กๆ ที่เครือข่าย ในพื้นที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว เพื่อให้แผนชุมชนและแผนจังหวัดพัฒนา ขึ้นได้โดยง่าย

“ที่จริงกลุ่มต่างๆ ทำงานตามแผนชุมชนอยู่แล้ว เราเน้นการพัฒนา ระดับตำบล เป็นแผนแม่บทระดับชุมชน แต่แผนระดับชุมชนไม่สามารถ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้คนได้ทั้งหมด เราต้องผลักดันแผนในระดับที่สูงขึ้น เพราะเรามองว่า แผนบำบัดทุกข์คือแผนระดับชุมชน ส่วนแผนบำรุงสุข เป็นแผนระดับท้องถิ่น คือ แผนอบต. ส่วนแผนเจ้าเมืองคือแผนบำบัดทุกข์ บำรุงสุขระดับจังหวัดซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่รวบรวมแผนแม่บทชุมชน จากกว่าร้อยตำบลขึ้นเป็นแผนแม่บทจังหวัด เราทำสำเร็จครั้งแรกเมื่อปี 2542 การรวมตัวเพื่อจัดทำแผนจังหวัดครั้งนี้ เป็นการรวมพลังจากพื้นที่ เพื่อประกาศให้รู้ว่าชุมชนก็สามารถ ร่วมกันทำแผนระดับจังหวัดได้”
ด้านนางสาวสุจิน อินศิริ เครือข่ายภาคพลเมืองในพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช กล่าว

จากข้างต้น สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่โดยการพัฒนาและจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดหรือแผนเจ้าเมืองขึ้นนั้นไม่ใช่เรื่องยากสำหรับคนในพื้นที่ เนื่องจากเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่พื้นที่ที่อยู่แล้ว การพัฒนาแผนจังหวัด

ฉบับประชาชนหรือแผนเจ้าเมืองจึงเป็นเพียงแค่การรวบรวมความต้องการหรือกิจกรรมเหล่านั้นเข้าด้วยกันและสังเคราะห์ขึ้นเป็นแผนเท่านั้น ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุจารี แก้วคง กล่าวไว้ว่า “ที่จริงเราทำเพื่อสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่อยู่แล้ว ดังนั้น แผนเจ้าเมืองจึงเป็นการรวบรวมเข้าด้วยกันสังเคราะห์เป็นแผนเจ้าเมืองขึ้นมา ...”

สำหรับกระบวนการในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่นั้นเน้นการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองอย่างเต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของตน โดยทุกความเห็นจะได้รับความสนใจรับฟัง จะไม่มีการขีดฆ่าความคิดของผู้ใด ทุกความเห็นจะได้รับการผนวกรวมไว้เป็นข้อเสนอที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ภายใต้การสนับสนุนของข้อมูลอย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากประชาชนจะได้รับการสนับสนุนให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่แล้ว ก็ยังจะได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการต่างๆ เพิ่มเติมอีกด้วย เพื่อให้ความคิดเห็นต่างๆ มีหลักฐานข้อมูล และมีความพร้อมที่จะยกระดับขึ้นเป็นข้อเสนอนโยบายสาธารณะในแผนพัฒนาจังหวัดหรือแผนเจ้าเมืองต่อไป

“เรามี 23 อำเภอ แต่เนื่องจาก ปี 2554 เราเน้นประเด็นเรื่องทรัพยากรชายฝั่งทะเล ซึ่งมี 6 อำเภอที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น 6 อำเภอนี้จึงเริ่ม

นำร่องเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของตนมา เก็บข้อมูลถ่ายวิดีโอมา แต่เราก็นับสนุนให้แต่ละอำเภอทำข้อมูลอำเภอของตนเอง เรื่องข้อมูลต่างๆ คนในพื้นที่เป็นคนทำเองทั้งหมด เช่น ขนอมทำเรื่องปลาโลมา ปากพริ่งทำเรื่องแม่น้ำตื้นเขิน เรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง แต่ละอำเภอจะเอาข้อมูลมาคุยกัน เพื่อดูว่าปัญหายังอยู่หรือไม่ จากนั้น เอาปัญหาที่ว่ามาตั้งหลักกันว่า จะตั้งต้นกันอย่างไร จะแก้อย่างไร มาวางแผนร่วมกัน จากนั้นเราก็เชิญหน่วยงานราชการและภาคีต่างๆ มารับฟังข้อมูลและรับแนวนโยบาย” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนและระดมความเห็นระหว่างคนในพื้นที่

สำหรับการคัดเลือกว่าประเด็นปัญหาใดควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รวมไปถึงแนวทางนโยบายใดควรได้รับเลือกเป็นแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายเลือกนำเอากระบวนการ “ฉันทามติ” มาใช้ ซึ่งกระบวนการนี้จะเน้นให้ความสำคัญกับเหตุผลและข้อมูล การถกเถียงกันต้องตั้งอยู่บนเหตุผลเป็นสำคัญ ไม่ได้ยึดหลักเสียงข้างมากเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงเหตุผลที่ตนสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนประเด็นนั้นๆ โดยในเวทีจะต้องให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็น ในท้ายที่สุดจึงหาข้อสรุปร่วมกันอันเป็นข้อสรุปที่ทุกฝ่ายยอมรับได้มากที่สุดโดยใช้การเจรจาด้วยเหตุผลเป็นหลัก

ศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา นาคสกุล ให้ความหมายคำว่า ฉันทามติว่า คำว่า ฉันทามติ เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “ฉันทะ” ที่แปลว่าความพอใจ มาสมาสกับคำว่า มติ ทำให้เมื่อรวมกันแล้ว ฉันทามติ แปลว่า ความเห็นชอบร่วมกันโดยความพอใจ ความตกลงร่วมกันเพราะความพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า consensus ²⁸

²⁸ ศ. ดร.กาญจนา นาคสกุล. “ฉันทามติ”. คลังความรู้. ราชบัณฑิตยสถาน. <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=381>

ด้วยเหตุนี้ กระบวนการฉันทามติจึงมีความสอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตยอย่างยิ่ง กล่าวคือในขณะที่ให้ความสำคัญกับหลักเสียงข้างมากแต่ก็ให้ความสำคัญกับเสียงข้างน้อยด้วยเสมอ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิธีการต่างๆ ที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมือง นำมาใช้ตลอดกระบวนการ นับตั้งแต่การระบุปัญหาและการแสวงหาทางเลือกนั้น ใช้กระบวนการฉันทามติหรือการพูดคุยกันด้วยเหตุผลกระทั่งเป็นที่พอใจเป็นหลัก ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ทุกฝ่ายยอมรับข้อเสนอเหล่านั้นได้ด้วยความพอใจแล้ว ยังเป็นการอบรมวิถีประชาธิปไตยให้แก่คนในชุมชนโดยการปฏิบัติไปพร้อมกันด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากกระบวนการฉันทามติแล้ว ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมืองในพื้นที่ ยังนำยุทธวิธีอื่นๆ มาใช้ร่วมกันอีก เพื่อให้การขับเคลื่อนเรื่องแผนเจ้าเมืองมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าว่า “ช่องโหว่ที่ไปได้เราก็เล่นไปก่อน เช่น พี่เลิกไปฟ้องกฤษฎีกา ที่ตีความ พรบ.บริหารราชการแผ่นดินที่ 133 มาตรา ตัดเหลือ 20 กว่ามาตรา เราใช้หลายช่อง แต่สิ่งอื่นที่เราไม่สัมผัสคือเราต้องมาทำแผนเจ้าเมือง เพื่อปกป้องตนเองไว้ ส่วนอื่นก็สู้ไป อันนี้ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นปี 53-54” แต่ที่สำคัญคือเน้นการขับเคลื่อนอย่างเครือข่าย “เราไม่ได้มีการตั้งกรรมการชัดเจนหรือแบ่งหน้าที่ชัดเจนเล่นเป็นเครือข่ายแต่เราขอว่าถ้าตามได้ก็ช่วยตาม พี่สมเดชก็ตามให้” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี กล่าว

กล่าวโดยสรุป แผนเจ้าเมืองมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่คนในพื้นที่ ดังนั้น สิ่งที่พึงระวังคือ แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง เป็นเพียงเครื่องมือที่ให้คนในชุมชน สังคมมาเรียนรู้

ร่วมกัน เรียนรู้เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ในการจัดการ
ทรัพยากรของชุมชนพร้อมทั้งทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เท่านั้น
ไม่ได้เป็นเป้าหมายที่ต้องไปให้ถึง โดยเปลี่ยนแปลงไม่ได้
แต่เป้าหมายสูงสุดคือเพื่อเป็นเวทีให้ภาคประชาชนเรียนรู้ร่วมกันใน
การปกป้องรักษาสิทธิและทำงานร่วมกันกับภาครัฐในการพัฒนา
พื้นที่ของตนเอง

ดังนั้น สิ่งที่พึงระวังในการจัดเวทีสาธารณะเพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับ
แผนเจ้าเมืองก็คือ การทำความเข้าใจและแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเวที
ให้แก่ทุกฝ่ายทราบว่าแผนเจ้าเมืองนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อต้าน ทำลาย หรือ
เป็นการทับซ้อนกันกับแผนพัฒนาจังหวัด และ อำเภอ แต่อย่างใด แต่เป็น
ไปเพียงแนวทางที่สะท้อนความต้องการของภาคประชาชนทุกภาคส่วน
เพื่อหนุนเสริมให้แผนพัฒนาจังหวัดมีความสมบูรณ์และเป็นไปเพื่อ
ตอบสนองความต้องการของคนในจังหวัดได้อย่างแท้จริง

แผนเจ้าเมืองฉบับแรก

สำหรับแผนเจ้าเมืองฉบับแรกนั้น พัฒนาขึ้นจากการประชุมและจัดเวที
ในพื้นที่หลายครั้ง ที่นำมาสู่ข้อสรุปในเรื่องของปัญหาและความต้องการ
ของคนในพื้นที่ ซึ่งเมื่อนำประเด็นต่างๆที่ได้มาบูรณาการเข้าด้วยกันกับ
แผนชุมชนและแผนจังหวัด โดยอาศัยช่องทางด้านกฎหมายที่เปิดช่องให้
แก่การเคลื่อนไหวภาคพลเมือง จึงนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด
ฉบับเจ้าเมือง หรือ แผนเจ้าเมือง ฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2553 ได้สำเร็จ

โดยประเด็นที่พัฒนาขึ้นมาและผนวกไว้ในแผนเจ้าเมืองฉบับแรกนั้น
เน้นไปที่การสะท้อนให้เห็นศักยภาพของภาคและความสามารถของภาค
ประชาชนในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะ
เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น ประเด็นที่เสนอ
แนะไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง จึงมีความหลากหลาย

ครอบคลุมหลายประเด็น ซึ่งล้วนแต่เป็นประเด็นที่รวบรวมได้จากเวที
สาธารณะทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าแผนพัฒนาจังหวัดฉบับนี้เป็นฉบับที่ยกว้าง
ขึ้นโดยภาคประชาชนอย่างแท้จริง เพราะภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่าง
เต็มที่ในการแลกเปลี่ยนแลหียบยกประเด็นปัญหาที่พวกตนสนใจเข้ามา
ผนวกไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด

เมื่อพัฒนาประเด็นต่างๆ ขึ้นเป็นแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองแล้ว
ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชและเครือข่าย
นำเสนอแผนพัฒนาจังหวัดฉบับดังกล่าวโดยอาศัยช่วงจังหวัดที่ขณะนั้น
นครศรีธรรมราชอยู่ในช่วงของการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วน
จังหวัด (อบจ.) ซึ่งนับเป็นโอกาสทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ภาค
ประชาชนสามารถใช้โอกาสนี้ในการนำเสนอนโยบาย และความต้องการ
ของภาคประชาชนให้แก่ผู้สมัครได้ ซึ่งเครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัด
นครศรีธรรมราชใช้วิธีการนั้นกับการผลักดันแผนเจ้าเมืองในช่วงแรก
โดยขณะนั้นได้ถ่ายทอดสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ด้วย

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวไปแล้วว่านโยบายต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผน
เจ้าเมืองฉบับแรกนี้ ยังมีความหลากหลายและมีหลายประเด็นที่ทับซ้อน
กันอยู่ เนื่องจากยังไม่ได้ลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา ด้วยเหตุนี้
ผลที่ได้จึงไม่ชัดเจนและขาดพลังในการขับเคลื่อน “ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ
ประชาชนมีปัญหามาก และที่ผ่านมายังไม่มีพื้นที่ไหนเปิดให้เขาได้แสดง
ความเห็น พอเขาจะรู้ว่าจะมีการทำแผนเจ้าเมืองประเด็นต่างๆ เลยกออกมา
มากมาย เหมือนปล่อยของ ซึ่งเราก็รับไว้ทั้งหมดเพราะประเด็นที่สำคัญคือ
ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี
แก้วคง กล่าว

ด้านนายเชษฐา สมาริ กล่าว “ในปี 2553 เมื่อมีการถอดแผนชุมชน
ออกมาทั้ง 1,551 หมู่บ้าน เราพบว่าปัญหามีมากมาย บางเรื่องเราไม่รู้
มาก่อนเลย ซึ่งยากต่อการจัดการ แผนชุมชนที่ผ่านมายังไม่มีคุณภาพ

ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ มีปัญหาหลายเรื่องที่เราจัดการยังไม่ได้ตอนนั้น ดังนั้นถ้าแผนจังหวัดมีคุณภาพก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้”

ดังนั้น ในปี 2554 เครือข่ายจึงให้ความสำคัญกับการลำดับความสำคัญประเด็นปัญหา เพื่อให้การแก้ไขปัญหา มีความเป็นรูปธรรม และประสบความสำเร็จ “พอปีสอง 54 เราจึงจัดลำดับใหม่ ต้องเล่นเป็นประเด็น เล่นเหรียญแห่ 1000 กว่าหมู่บ้านไม่ได้” นางสาวสุจิน อินศิริ กล่าว

ส่งผลให้ในปี 2554 การยกร่างแผนพัฒนาจังหวัดจำเป็นต้องมีการจัดกลุ่มและลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ในปี 2554 เครือข่ายภาคประชาชนเลือกเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรประมงทะเลชายฝั่งมาเป็นประเด็นหลักเพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด

โดยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความหนักแน่นน่าเชื่อถือต่อประเด็นที่เลือกขึ้นมาดังกล่าว ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัด นครศรีธรรมราชและเครือข่าย จึงผลักดันให้ภาคประชาชนลงมือศึกษาวิจัย และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและการจัดการทรัพยากรประมงทะเลชายฝั่งด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 6 อำเภอ ที่อยู่ติดชายฝั่งทะเล และเป็นผู้เสนอและสนับสนุนประเด็นดังกล่าวประกอบด้วย อำเภอขนอม อำเภอลิขิต อำเภอกำศาลา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอปากพนัง และอำเภอหัวไทร

สำหรับกระบวนการต่างๆในการระบุประเด็นปัญหา การเลือกปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ นั้น เป็นกระบวนการหนึ่งในโครงการสร้างสำนักพลเมืองที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ทุกจังหวัด จะได้รับการอบรมไปจากสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งการปรับใช้ขึ้นอยู่กับศักยภาพความสามารถและความพร้อมของแต่ละศูนย์ โดยที่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถประยุกต์กระบวนการดังกล่าวมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ขั้นของการ **ระบุปัญหา** ที่ใช้การจัดเวทีระดมความคิดเห็น เปิดโอกาสให้พูดคุยแลกเปลี่ยนกันบนฐานของข้อมูล

ขั้นที่สอง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ว่า สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนประเด็นปัญหาใดโดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เพื่อเลือกปัญหาที่ตนคิดว่ามีความสำคัญที่สุดและต้องการแก้ไขมากที่สุด โดยในขั้นของการเลือก ใช้กระบวนการ **“ฉันทามติ”** ดังที่กล่าวไปแล้ว

เมื่อมาถึง**ขั้นที่สาม** คือการเก็บข้อมูล ในขั้นนี้ชุมชนจะต้องร่วมกันเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป

ขั้นที่สี่ คือ **การพัฒนาข้อมูล** ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้ทั้งหมด วิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดทำรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย โดยเน้นข้อมูลจำพวก รูปภาพ แผนผัง สถิติ เน้นข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อดีและข้อเสีย เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบชัดเจนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่รับผิดชอบ สามารถนำไปดำเนินการต่อได้

ขั้นที่ห้า คือ **การนำเสนอ**นโยบาย ต่อสาธารณะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และยอมรับในข้อเสนอที่แตกต่าง

สำหรับขั้นสุดท้ายคือขั้นที่หก การประเมิน ซึ่งอาจเกิดขึ้นภายหลังการดำเนินการหรือเกิดขึ้นเป็นระยะระหว่างดำเนินการก็ได้ เพื่อให้สามารถทราบเงื่อนไขปัจจัยและข้อท้าทายที่พบอยู่ในขณะนั้นๆ เพื่อแสวงหาแนวทางการรับมือกับข้อท้าทายนั้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการประเมินและถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างเครือข่ายพบว่า การเสนอแผนพัฒนาจังหวัดในปี 2554 ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ที่ยังต้องการความต่อเนื่องจริงจังในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องประมงชายฝั่ง

ด้วยเหตุนี้ ในปี พ.ศ. 2555 เครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงกำหนดประเด็นปัญหาใหม่อีกครั้ง โดยใช้การระดมความคิดเห็นจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน เพื่อให้ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ได้มีความสำคัญอย่างแท้จริงและมีความครอบคลุมประเด็นอื่นๆ ที่มีความสำคัญและจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคนนครฯ และเพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจและการนำเสนอ จึงได้แบ่งกลุ่มของประเด็นที่ได้ออกเป็นประเภทต่างๆ และเพื่อให้การทำงานมีความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น จึงได้มีการระบุแผนกลยุทธ์ มาตรการต่างๆ และแนวทางการปฏิบัติไว้ในแผนพัฒนาฉบับนี้ด้วย โดยในปี 2555 นี้ มีประเด็นต่างๆ ที่เครือข่ายภาคพลเมืองระบุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองประกอบด้วย 5 ประเด็นหลักๆ คือ

ประเด็นที่ 1 การเกษตรที่เป็นธรรม ปลอดภัยและมั่นคงทางอาหาร

- มาตรการที่ 1 การผลิตเพื่อบริโภคตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- มาตรการที่ 2 การบริหารจัดการน้ำให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเกษตรปลอดภัย
- มาตรการที่ 3 สร้างภาคีเครือข่ายระดับชุมชนระหว่างชุมชนอำเภอและจังหวัดเครือข่ายผู้บริโภคนอกเครือข่าย
- มาตรการที่ 4 สนับสนุนกระบวนการผลิตการเกษตรปลอดภัย

ประเด็นที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากรประมง ทะเลและชายฝั่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน "วาระการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน"

- มาตรการที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งโดยชุมชนบนฐานภูมิปัญญา
- มาตรการที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่าเลน ป่าต้นน้ำ ป่าพรุ ป่ากลางน้ำ ป่า ชายหาด
- มาตรการที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประมง ทะเล และชายฝั่ง
- มาตรการที่ 4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พลเมืองมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและสิทธิชุมชน ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติไว้
- มาตรการที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนการเสริมสร้างจรรยาบรรณในการทำประมงด้วยความรับผิดชอบ
- มาตรการที่ 6 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์พื้นที่วางปะการังเทียมเพื่อการท่องเที่ยวและกีฬา
- มาตรการที่ 7 ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากทรัพยากรประมง ทะเลและชายฝั่ง

- มาตรการที่ 8 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการประมงโดยชุมชน
มีส่วนร่วมและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- มาตรการที่ 9 ส่งเสริมและสนับสนุนตลาดการค้าสัตว์น้ำชุมชน

ประเด็นที่ 3 การท่องเที่ยวชุมชน

- มาตรการที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติและวัฒนธรรม
- มาตรการที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- มาตรการที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนสินค้า บริการ และการโฆษณา
และประชาสัมพันธ์
- มาตรการที่ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทาง
ด้านการท่องเที่ยว
- มาตรการที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายการ
ท่องเที่ยวชุมชน
- มาตรการที่ 6 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
เพื่อเข้าสู่ “ประชาคมอาเซียน”

ประเด็นที่ 4 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

- มาตรการที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาชุมชน
เข้มแข็ง
- มาตรการที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างกลไกการทำงาน
- มาตรการที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน
- มาตรการที่ 4 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ชุมชน
- มาตรการที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการ
- มาตรการที่ 6 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกระบวนการจัดทำแผน
ทุกระดับ
- มาตรการที่ 7 การส่งเสริมและสนับสนุนการนำเสนอนโยบาย
สาธารณะ

ประเด็นที่ 5 การเตรียมความพร้อมของประชาชนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน

- มาตรการที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการการรับมือเพื่อเตรียมความพร้อมและปรับทัศนคติ
- มาตรการที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการร่วมมือเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- มาตรการที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างพลังชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

โดยจัดเวทีส่งมอบเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2555 ณ ห้องกินรี โรงแรมทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตอบรับที่จะเข้าร่วมเพื่อรับทราบแนวนโยบายจากภาคประชาชนหลายหน่วยงาน อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) พัฒนาชุมชน เกษตรจังหวัด และสำนักแผนฯ เป็นต้น โดยเบื้องต้น หน่วยงานต่างๆ มีความสนใจในข้อเสนอของภาคประชาชน และรับปากว่าจะพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อประโยชน์สุขแก่ชุมชนและจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากประเด็นข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีประเด็นเรื่องทรัพยากรประมงและทะเลชายฝั่ง ยังคงได้รับความสนใจจากภาคประชาชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ใน ประเด็นที่ 2 เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรประมง ทะเลและชายฝั่งจังหวัดนครศรีธรรมราช แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน “วาระการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าภาคประชาชนคือผู้ตัดสินใจที่สำคัญอย่างแท้จริงว่าประเด็นใดควรได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาหรือไม่เพราะอะไร แม้ว่าประเด็นดังกล่าวอาจจะเป็นประเด็นที่เดิมที่เคยดำเนินการมาแล้วก็ตาม

สำหรับประเด็นเรื่องการกัดเซาะชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเลนั้นเป็นประเด็นหนึ่งที่คนนครฯเป็นห่วงมาก เนื่องจากพื้นที่ภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล ผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่ง นอกจากจะส่งผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยแล้ว ก็ยังส่งผลกระทบต่อด้านอื่นๆ อีก อาทิ ในเรื่องของอาชีพ ที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ จึงไม่น่าแปลกใจที่ประเด็นเรื่องทรัพยากรชายฝั่งจะเป็นประเด็นใหญ่สำหรับคนนครศรีธรรมราช โดยที่มีเครือข่ายภาคประชาชนหลายองค์กรเล็งเห็นความสำคัญกับเรื่องนี้และขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่แล้วเป็นเวลานานหลายปี

ดังที่ นายบุเรง ชิตมาลย์ แกนนำชุมชนตำบล บ่อน้ำทรัพย์ กล่าวว่ “25 ปีมาเนี้ การก้ดเซาะชายฝั่ง ของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น แต่พวกเราได้เรียนรู้เรื่อง นี้น้อยมาก จังหวัด สงขลาทำมานานแล้วแต่เราเพิ่ง ก่อร่าง เราจัดเวทีให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการก้ดเซาะ ชายฝั่งมาระดมรับรู้ขยายผลกัน กระทั่งสามารถแก้ไข ปัญหาการก้ดเซาะได้ ที่ต้องทำเองก็เพราะเราเห็นแล้วว่าหน่วยงาน ราชการทำอะไรไม่ได้ เราในฐานะเจ้าของทรัพยากรเราจะทำอย่างไรให้ หยุดการก้ดเซาะนี้ เราเคลื่อนไหวมาจนกระทั่งตอนนี้มีการจัดตั้งสำนัก ป้องกันการก้ดเซาะชายฝั่งขึ้นแล้ว ตั้งขึ้นเมื่อปี 2545 อย่งไรก็ตาม ตอนนี้อยู่ในช่วงการศึกษา ใจเราหวังลึกๆ ว่า โครงการนี้ จะออกผลให้กินได้”

สำหรับปี 2556 นี้ นับเป็นปีที่ 4 แล้วของการขับเคลื่อนเพื่อจัดทำและ เสนอแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง ของศูนย์พัฒนาการเมือง ภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคี โดยในปีนี้ ประเด็นที่ขับเคลื่อนยังคงเน้นที่ประเด็นเดิม เป็นประเด็นเดียวกับแผน เจ้าเมือง ฉบับปี 2555 เนื่องจากมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและ ด้รับฉันทามติให้ขับเคลื่อนผลักดันประเด็นดังกล่าวต่อเนื่อง ประกอบด้วย 5 ประเด็นคือ²⁹

1. การเกษตรที่เป็นธรรม ปลอดภัยและมั่นคงทางอาหาร
2. การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน (ป่าเลน ประมง ทะเล และชายฝั่ง)
3. การท่องเที่ยวชุมชน
4. การเตรียมความพร้อมของประชาชนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน

²⁹ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ภาคี เครือข่าย. (ร่าง) ข้อเสนอนโยบายสาธารณะ ปีที่ 4 “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง เพื่อการเสริมสร้างพลังพลเมืองอาเซียน”. วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ณ ห้อง ประชุมคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

5. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ในส่วนที่แตกต่างกันเห็นจะเป็น “มาตรการ” ในการดำเนินการ ที่มีการลำดับความสำคัญกันใหม่ และปรับให้มาตรการที่ยังไม่ได้ดำเนินการขึ้นมาเป็นลำดับแรกๆ เช่น ในส่วนของประเด็นเรื่องการเกษตรที่เป็นธรรมชาติปลอดภัยและมั่นคงทางอาหารนั้น มาตรการที่สำคัญก็คือ การผลักดันให้มีการจัดสร้างธนาคารอาหาร (food bank) ระดับชุมชน ตำบล และการบริหารจัดการน้ำ โดยยังคงสนับสนุนกระบวนการผลิตการเกษตรปลอดภัยต่อไป

สำหรับประเด็นเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ป่าเลน ประมง ทะเล และชายฝั่ง) มาตรการสำคัญสำหรับปีนี้ก็คือ มีการป้องกันกีดขวางชายฝั่งบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ กลางน้ำ ป่าพรุและป่าเลน การสร้างจรรยาบรรณในการทำประมงด้วยความรับผิดชอบ เป็นต้น

ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน เน้นการท่องเที่ยวเพื่อธรรมชาติเชิงวัฒนธรรมประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่เน้นการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมของคนในชุมชนและต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยประชาสัมพันธ์แนวทางปฏิบัติในการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนให้ทุกฝ่ายทราบด้วย

ในส่วนของการเตรียมความพร้อมของประชาชนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนนั้น เน้นเรื่องการเตรียมความพร้อม โดยการให้ข้อมูลแก่ชุมชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น ในขณะที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาบนต้นทุนทางสังคม สนับสนุนให้มีกลไกการทำงานในระดับชุมชนและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน และการจัดการความรู้ของชุมชน

แผนเจ้าเมือง ประจำปี 2556 นี้ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชและเครือข่ายได้ร่วมกันจัดเวที เพื่อยื่น (ร่าง)

ข้อเสนอดังกล่าวแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ณ ห้องประชุมคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยมีผู้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายภาคประชาชนและหน่วยงานราชการอาทิ สำนักนโยบายและแผนฯจังหวัดนครศรีธรรมราช พาณิชยจังหวัด กรมชลประทาน และเกษตรจังหวัด เป็นต้น

โดยกิจกรรมในช่วงเช้า ภาคีเครือข่ายทำความเข้าใจจังหวะก้าวของแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองร่วมกันพร้อมทั้งนำเสนอ (ร่าง) แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองดังกล่าว จากนั้นเป็นเวทีอภิปรายบทเรียนจากการจัดทำแผนเจ้าเมือง ซึ่งเป็นการเปิดเวทีให้หน่วยงานราชการได้ชี้แจงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีการตอบสนองต่อแผนเจ้าเมืองเพียงใด ซึ่งผู้แทนจากกองนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ชี้แจงว่า อบจ. ตอบสนองความต้องการของพื้นที่หลายประการ อย่างแรกได้มีการวางปะการังเทียมห่างชายฝั่ง 3 กิโลเมตรจากอำเภอบ้านดอน ถึงอำเภอนวม โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการผลักดันให้เกิดแนวประมงชายฝั่งประมาณ 4.5 ไมล์ และเริ่มวางปะการังเทียมแถวที่สองแล้ว โดยได้ขอความร่วมมือจากภาคประชาชนในการร่วมกันดูแลรักษาปะการังเทียมดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ในปีที่ผ่านมา อบจ. ได้ซื้อเรือเร็วตรวจการให้ชุมชน 4 ลำ ประจำการที่ชายฝั่ง ลำแรกมอบนายก อบต.ท่าศาล ท่าสกล ท่าศาลา และสิชล ส่วนที่เหลือขอให้ชุมชนตกลงกันกับ อบต. ในการขอใช้เรือดังกล่าว

เรื่องที่สองที่ อบจ. รับผิดชอบดำเนินการคือการส่งเสริมด้านการเกษตรในเรื่องของชาวนา จะทำอย่างไรให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง อบจ. ได้ใช้แนวคิดหลักอินทรีย์ 100% ได้เชิญลุงประยงค์ วรรณรงค์ มาเป็นวิทยากรให้เป็นการอบรม “ชาวนามีอาชีพ” จากนั้นได้เริ่มดำเนินการนำร่องให้แก่ผู้ที่ต้องการจะเข้าร่วมโครงการ โดย อบจ. จะจัดหาที่ดินให้ เพื่อให้ผู้นำพันธุ์ข้าวไปทดลองปลูกตามวิธีที่ได้อบรมมา โดยอบจ. สนับสนุนการติดตั้งเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าให้ 15 สถานี รวมทั้งชุดคลองไส้ไก่ด้วย

จากข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและระดมสรรพกำลังในการจัดทำแผนเจ้าเมืองนี้ นอกจากจะทำให้เครือข่ายต่างๆ ที่ดำเนินการเรื่องนี้ได้พบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการเรื่องดังกล่าวแล้ว ยังเป็นช่องทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประเด็นต่างๆ ได้รับการพูดถึงและแสวงหาแนวทางการจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนอย่างจริงจังอีกด้วย

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมือง ได้พัฒนาประเด็นความต้องการของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้นทุกปี เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ และเพื่อให้ประเด็นต่างๆ มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมือง จึง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18, 19, 20 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงาน จังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 ปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดใหม่ โดยจัดเรียงประเด็นต่างๆ เสียใหม่ให้เป็นหมวดหมู่ มีการลำดับความสำคัญและเพิ่มเติมมาตรการต่างๆ เพื่อให้แผนพัฒนาจังหวัดมีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความพยายามดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมือง ให้ความสำคัญกับแผนเจ้าเมืองเป็นอย่างมาก และพยายามปรับปรุงพัฒนาแผนเจ้าเมืองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้มากที่สุด

การนำเสนอ “แผนเจ้าเมือง” และการติดตามผลการดำเนินการ

ในเรื่องของการนำเสนอมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะแม้จะมีข้อเสนอหรือแผนการที่ดียังไง หากเก็บไว้โดยไม่มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ให้สาธารณะชนทราบแล้วย่อมไร้ประโยชน์

ด้วยเหตุนี้ ในการจัดทำแผนพัฒนาเจ้าเมืองทุกครั้ง ภายหลังจากแผนเจ้าเมืองพัฒนาขึ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงร่วมกันจัดเวทีเพื่อนำเสนอแผนเจ้าเมืองขึ้น เรียกเวทีนี้ว่า “เวทีส่งมอบนโยบายสาธารณะ” ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ โดยจะเชิญหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานที่ทำแผนจังหวัดต่างๆ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน งบประมาณจังหวัด เป็นต้น มารับข้อเสนอเนียบายดังกล่าว รวมทั้ง ร่วมแสดงวิสัยทัศน์ที่มีต่อข้อเสนอต่างๆ ในแผนพัฒนาจังหวัด

ดร.สมหมาย คุชนุด อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า “เราจะเชิญทุกฝ่ายมาร่วมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรม สหกรณ์ เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชน รองผู้ว่าราชการ ส่วนราชการต่างๆ เพื่อมาเป็นผู้รับมอบนโยบาย ในเวทีที่จะมีการนำเสนอข้อมูลต่อกัน เวทีมอบนโยบายนั้น จะเป็นเวทีสรุปความต้องการที่ได้จากการจัดเวทีย่อยๆ ในแต่ละพื้นที่มาสรุปในเวทีนี้”

โดยในช่วงเข้าของการจัดงาน จะเป็นช่วงที่ภาคีเครือข่ายจะร่วมกันทบทวนข้อเสนอต่างๆ ในแผนเจ้าเมืองโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความเห็น และอาจจะมีการร่วมลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาอีกครั้งก่อนนำเสนอ (ร่าง) แผนเจ้าเมืองดังกล่าวแก่หน่วยงานราชการ

ที่เกี่ยวข้องในช่วงบ่าย โดยก่อนการนำเสนอ นั้น จะเรียนเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับว่าจะนำแนวทางที่แสดงไว้ในแผนเจ้าเมืองไปปฏิบัติกล่าวถึงความคืบหน้าในการดำเนินงาน ความสำเร็จและข้อท้าทายที่พบที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอหรือแนวทางนั้นได้ เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขต่อไป จากนั้นจึงเรียนเชิญหน่วยงานต่างๆ รับข้อเสนอ

“เวทีนี้ เป็นเวทีของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่มีการเชิญผู้ว่าฯ มาเปิดเหมือนเวทีอื่นๆ เพราะเราอยากให้ประชาชนได้มีโอกาสหารือกันจริงๆ แต่เราจะเชิญผู้ว่าฯ มาปิดงาน หลังจากรับข้อเสนอของเราแล้ว” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าวถึงบรรยากาศในการจัดเวทีบนแผนเจ้าเมือง

ด้วยเหตุนี้ นำเสนอแผนเจ้าเมืองแต่ละครั้ง จึงเน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือพื้นที่เจ้าของปัญหาที่ เป็นผู้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงเป็นผู้ที่มีข้อมูลมากที่สุด จึงสามารถตอบคำถามข้อสงสัยต่างๆ ของหน่วยงานราชการได้ดีที่สุด อีกทั้งยังเป็นเป็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยตรง การนำเสนอจึงมีความน่าเชื่อถือ และอาจจูงใจให้หน่วยงานต่างๆ เห็นความสำคัญดำเนินการกับปัญหานั้นๆ อย่างจริงจังอีกด้วย

ภายหลังจากการยื่นข้อเสนอในเวทีแล้วเพื่อให้แผนเจ้าเมืองครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ทางคณะทำงานจะจัดทำสำเนาแผนฯ ดังกล่าว จัดส่งไปยังหน่วยงานราชการอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันว่าทุกหน่วยงานรับทราบเจตนารมณ์ของภาคประชาชน

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การยื่นข้อเสนอเกิดประสิทธิภาพได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ภายหลังจากการยื่นข้อเสนอแล้ว การติดตามตรวจสอบการนำไปปฏิบัติของภาครัฐนับเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ ดังนั้น นอกจากจะเปิดโอกาสให้หน่วยงานราชการได้ชี้แจงผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา

ในเวลาที่มอบนโยบายแล้ว เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง ภาคประชาชนจะจัดเวทีสาธารณะขึ้นอีกครั้ง โดยเชิญหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่เคยเรียนเชิญมาร่วมในเวทีรับข้อเสนอมาร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอมุมมองกิจกรรมต่างๆ ในปีที่ผ่านมาที่หน่วยงานได้ดำเนินการต่อประเด็นที่ภาคประชาชนเสนอในแผนเจ้าเมือง เวทีนี้จึงนอกจากจะช่วยให้ทราบว่าหน่วยงานราชการต่างๆ ดำเนินโครงการอะไรบ้างในปีที่ผ่านมา มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเจ้าเมืองเรื่องใดบ้างแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานราชการทราบว่าภาคประชาชนให้ความสำคัญกับแผนเจ้าเมืองอย่างมาก

“เรื่องการติดตามว่าใครที่รับเรื่องไปทำหรือไม่ทำนั้น เราใช้การจัดเวทีสาธารณะ และเชิญหน่วยงานต่างๆ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานว่าได้นำเอาข้อเสนอของภาคประชาชนไปตอบสนองเช่นใดบ้าง ดังนั้นหน่วยงานราชการจะนำข้อมูลมาแจ้งภาคประชาชนในเวทีเอง หน่วยงานไหนที่ไม่ได้ทำ ก็จะไม่กล้ามาเวที พวกเราก็จะทราบทันที นี่คือการกระบวนการติดตามแผน...” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าวถึงกระบวนการในการติดตามการทำงานของหน่วยงานราชการ

ด้าน ดร.สมหมาย คชนุต กล่าวถึงบทบาทของเครือข่ายภาคพลเมือง ภายหลังจากยื่นข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้อย่างชัดเจนว่าภาคประชาชนยังมีหน้าที่อีกมากมายไม่ใช่เพียงแค่อื่นข้อเสนอแล้วจบไป แต่ยังต้องมีการติดตามอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ “ภาคประชาชนต้องเข้าใจ ต้องทำหน้าที่ 2 อย่าง คือ 1. ต้องชี้ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทำ และ 2. ทำเรื่องที่ทำหน้าที่หรือข้าราชการไม่ทำ”

ทั้งหมดนี้ เป็นการดำเนินโครงการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การการระดมความคิดเห็น การพัฒนาและจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขึ้น เรื่อยไปจนถึงการนำเสนอแผนพัฒนาจังหวัดแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และการติดตามผลการยื่นข้อเสนอดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชนั้น มีความครอบคลุมทุกกระบวนการ ตั้งแต่การจัดทำ การเสนอและการติดตาม ประเมินผลซึ่งนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเคลื่อนไหวของภาคพลเมืองอย่างต่อเนื่องและต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่

สำหรับผลที่ได้รับจากการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเจ้าเมือง ที่เครือข่ายภาคประชาชนประเมินได้ ประกอบด้วย ประโยชน์หลายประการต่อหลายฝ่าย ทั้งประโยชน์ทางตรง เช่น ทำให้คนในชุมชนมีความรู้มีเหตุผลเชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะมั่นใจฝนตนเอง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและเกิดการยืนยันสิทธิมากขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดสำนักพลเมือง รวมทั้งสามารถผลักดันนโยบายสาธารณะในรูปแบบของแผนพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรมแก่หน่วยงานรัฐรับแผนฯไปขับเคลื่อน และสามารถผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

กล่าวได้ว่า ในส่วนของภาคประชาชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ สร้างสำนักพลเมือง สร้างความสัมพันธ์ และเกิดความไว้วางใจ ร่วมทำงานแบบหุ้นส่วนอย่างสร้างสรรค์

ในขณะที่ส่งผลต่อองค์กรภาคประชาชนเกิดการพูดคุยกันมากขึ้น ฟังกันมากขึ้น เกิดการประสานเครือข่ายภาคพลเมืองในพื้นที่ นำไปสู่การเสริมสร้างองค์ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและวิถีประชาธิปไตย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและเกิดความตระหนักในศักยภาพของตนในการร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

กล่าวโดยสรุป การจัดทำแผนเจ้าเมือง ของเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการเคลื่อนไหวของภาคพลเมืองที่สามารถตอบสนองเป้าหมายหลักในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในระดับที่ดี ในขณะที่เดียวกันยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยประสานเครือข่ายภาคพลเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดเป้าหมายและกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีให้เกิดขึ้นแก่จังหวัดนครศรีธรรมราช บทเรียนจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองในครั้งนี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อเครือข่ายภาคประชาสังคมอื่นๆ ในการศึกษาเรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่างเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ของตนต่อไปได้

ตัวกำกับที่พบในการนำเสนอแผนเจ้าเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้การเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช จะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี กระนั้น ระหว่างกระบวนการจัดทำแผนเจ้าเมืองดังกล่าว ก็พบข้อท้าทายมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแผนเจ้าเมือง รวมทั้งต้องสร้างความไว้วางใจ และความมั่นใจให้แก่คนในชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตน

นอกจากนั้น สิ่งที่สำคัญคือ ต้องสร้างเครือข่ายและสร้างความเข้าใจให้แก่หน่วยงานราชการไปพร้อมกันด้วยว่า การรวมตัวและเคลื่อนไหวดังกล่าวของภาคประชาชนในพื้นที่ เป็นสิทธิที่จะกระทำได้และเป็นไปตามกฎหมาย ไม่ได้มุ่งหมายละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญแก่หน่วยงานราชการแต่ประการใด แต่เป็นไปเพื่อส่งเสริมให้การทำหน้าที่ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการร่วมกันกับหน่วยงานราชการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของพื้นที่ของตน

จากคำบอกเล่าของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง ประธานกรรมการศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หนึ่งในเครือข่ายเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมือง กล่าวว่า กลุ่มได้นำเสนอเรื่องแผนเจ้าเมืองนี้ต่อคนในชุมชนหลายต่อหลายครั้ง เพื่อให้เกิดฉันทามติร่วมกันซึ่งต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก นอกจากนั้น กลุ่มต้องมีการเชิญภาคประชาชนมาประชุมเพื่อวิเคราะห์ และหาสาระในการพัฒนาจังหวัดร่วมกัน “การประชุม มีทั้งคุยเป็นทางการไม่เป็นทางการ อาศัยสำนักจังหวัดบ้าง ที่ทำงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าง ห้องประชุมเล็กก็เชิญมาเพื่อขายไอเดียเดียวกัน ..บ้านเรา เรียกว่า หมั่ง ๆ กันหลายรอบ กว่าจะเป็นแผนเจ้าเมือง ”

“สิ่งที่พึงระวังในการจัดเวทีสาธารณะเพื่อระดมความเห็นเกี่ยวกับแผนเจ้าเมืองก็คือ การทำความเข้าใจและแจງวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีให้แก่มทุกฝ่ายทราบว่แผนเจ้าเมืองนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อต้าน ทำท่าย หรือเป็นการทับซ้อนกันกับแผนพัฒนาจังหวัด และอำเภอ แต่อย่างไรก็ตาม เป็นไปเพียงแนวทางที่สะท้อนความต้องการของภาคประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อหนุนเสริมให้แผนพัฒนาจังหวัดมีความสมบูรณ์และเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในจังหวัดได้อย่างแท้จริง” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าว

นอกจากปัญหาเรื่องการยอมรับและความรู้ความเข้าใจเป้าหมายกระบวนการของการจัดทำแผนเจ้าเมืองแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องความเข้าใจต่อศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองอยู่ไม่น้อย “เราพบว่าบางองค์กรเข้ามาร่วมกับเราเพราะคิดว่าเรามีเงิน แต่จริงๆ เราไม่มี เราพยายามเชื่อมกับหน่วยงานอื่นๆ เหมือนกัน โดยพยายามบูรณาการงานเงินคนเข้าด้วยกัน จึงทำให้เราจัดงานไปได้ แต่เขาเข้าใจว่าเรามีเงิน แต่พอเข้ามาจริงๆ รู้ว่าเราไม่มีเขาก็จะออกไป” ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง กล่าว

สำหรับปัญหาเรื่องการคุกคามจากองค์กรหน่วยงานที่เสียผลประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของศูนย์ฯ และเครือข่ายเพื่อปกป้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีไม่น้อย ดังเช่นที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจารี แก้วคง พบเจอการแจกใบปลิวโจมตีว่าไม่โปร่งใส และมีเจตนาารมณ์แอบแฝงในการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นต้น

นอกจากนั้น ปัญหายังอยู่ที่การปฏิบัติและการตอบสนองจากทางราชการในเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่แม้ในพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 จะระบุอย่างชัดเจนไว้ว่า กรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) มีที่มาจากที่ใดบ้าง และมีสัดส่วนของภาคประชาชนเท่าใด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสัดส่วนของคณะกรรมการใน กบจ. ส่วนมากกลับมาจากผู้ที่จังหวัดเลือก ทั้งๆ ที่

พระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดินฉบับที่ 7 ระบุให้ทุกองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาคประชาชนจะคัดเลือกตัวแทนของตนเข้ามาร่วมเป็นกรรมการใน กบจ.ก็ตาม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะเจอการโจมตีและปัญหาหลายรูปแบบ แต่ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และภาคีเครือข่ายยังคงเดินหน้าต่อเนื่องในการพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชและจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง โดยร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มที่เป็นสื่อให้การสนับสนุนแผนเจ้าเมืองผ่านการจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ รวมไปถึงหนังสือพิมพ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นที่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุจारी กล่าวว่า “...เราพยายามสร้างความเคลื่อนไหวให้เกิดแรงกระเพื่อมให้คนสนใจเราก่อน”

ส่วนของการวิเคราะห์

สำหรับแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยความเข้มแข็งและความสำเร็จในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชในการจัดทำแผนเจ้าเมืองนั้น มีทั้งสิ้น 2 เรื่อง คือ แนวคิดการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) ของ John D. McCarthy และ Myer N. Zald (1977) และแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองของ เดวิด แมทธีวส์ (David Matews)

สำหรับแนวคิดเรื่อง การระดมทรัพยากร (resource mobilization) นี้ เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดย John D. McCarthy และ Myer N. Zald (1977) สำนักทฤษฎีการระดมทรัพยากร ที่พัฒนามาจากความไม่เห็นด้วย กับแนวคิดของ Lebon สำนักคลาสสิก ที่ให้ความสำคัญกับจิตวิทยาของ ผู้คนที่มารวมตัวกันว่าเป็นเรื่องของคนจำนวนมากที่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ นำมาสู่แนวคิดของสำนักพฤติกรรมร่วมที่ให้คำอธิบายคล้าย ๆ กัน ที่มองว่าการรวมตัวเพื่อเคลื่อนไหวของคนเกิดขึ้นจากเรื่องของจิตวิทยา และไม่มีกระบวนการ (process) การรวมตัวในลักษณะเช่นนี้จึงมักนำมา ซึ่งความรุนแรง อย่างไรก็ตาม แนวคิดระดมทรัพยากรมองต่างออกไปตรง ที่การเกิดขึ้นของการรวมตัวกัน ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่มีการจัดการ เป็นอย่างดี³⁰

โดยแนวคิดนี้ มองว่า กระบวนการทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างมีระบบ วิเคราะห์ได้ และสอบซ้ำได้ แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่า การเคลื่อนไหว ของภาคประชาชนนั้น เกิดขึ้นบนพื้นฐานเรื่องของความเดือดร้อนร่วมกัน (shared grievances) เป็นสำคัญ โดยสิ่งที่น่าสนใจคือ แม้ความเดือดร้อน ความจำเป็นคือสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทั่วไป แต่เพราะเหตุใดจึงมีเพียงบางพื้นที่ เท่านั้น ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น สิ่งนี้สะท้อน ให้เห็นว่าความสำเร็จของการขับเคลื่อนของภาคพลเมืองต้องมีปัจจัย บางอย่างส่งผลให้บางพื้นที่สามารถรวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวได้

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดนี้ให้ความสนใจวิเคราะห์องค์การเคลื่อนไหวทาง สังคมและการเมือง โดยมองทั้งกระบวนการก่อตัว (political process) ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว (political strategy) โดยมองว่าเกิดขึ้นจากปัจจัย ที่สำคัญ โดยเน้นอธิบายเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันและเกิดการ เคลื่อนไหวภาคพลเมืองดังกล่าว

³⁰ ประภาส ปิ่นตบแต่ง. หนังสือ 'แนวการวิเคราะห์การเมืองแบบ ขบวนการทางสังคม' โดย ประภาส ปิ่นตบแต่ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

โดยแนวคิดนี้ให้ความสำคัญในการอธิบายทั้งเงื่อนไขที่จำเป็น (necessary condition) และ เงื่อนไขเพียงพอ (sufficient condition) โดยมองว่าขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากเงื่อนไขส่วนใดส่วนหนึ่ง ในส่วนของเงื่อนไขจำเป็นก็คือ ความเดือดร้อนจำเป็นต่างๆ ขณะที่เงื่อนไขเพียงพอนั้นรวมไปถึงเรื่องการจัดการองค์กรหรือองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement organization - SMO) ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการลดปัญหาเรื่องความเสี่ยงการรับภาระของแต่ละบุคคล การเผชิญความรับผิดชอบ การมีองค์กรเพื่อการจัดการและการทำหน้าที่คล้ายเลขานุการของกลุ่ม

ซึ่งองค์กรในที่นี้มีทั้งองค์กรแนวตั้ง (vertical organization) และ องค์กรแนวนอน (flat organization) ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในเรื่องของลักษณะความสัมพันธ์ กล่าวคือ องค์กรแนวตั้ง จะมีความแข็งตัวค่อนข้างสูง ขณะที่องค์กรแนวราบ จะเน้นความเท่าเทียมของสมาชิก ลำดับชั้นไม่มีความแตกต่างกันแต่เน้นเรื่องบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันมากกว่า สำหรับองค์กรที่จะทำให้การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมสำเร็จนั้น ส่วนใหญ่เป็น องค์กรแนวราบ

นอกจากนั้นก็มีเรื่องของยุทธศาสตร์ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว ซึ่งแนวคิดนี้ค่อนข้างให้ความสำคัญกับการแสวงหาประเด็นร่วมหรือ สร้างอัตลักษณ์ร่วม (shared-identity) ให้เกิดขึ้นก่อนเพื่อรวมจิตใจและ สร้างพลังในการขับเคลื่อน สำหรับแนวคิดนี้ ให้คำอธิบายองค์กรทางสังคมว่า ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเคลื่อนไหวนอกองค์กรทางการเมือง แต่เน้นพื้นที่ทางสังคมเป็นหลัก หมายความว่าเลือกที่จะเข้าไปเล่นในพื้นที่ภาคประชาสังคมมากกว่ารัฐ เป็นการกระทำที่อ้อมรัฐไม่ได้หมายความว่าอุปถัมภ์รัฐ แต่เป็นการแสดงบทบาทจากภาคประชาสังคมเป็นหลักเพื่อให้เกิดความสะเทือน ซึ่งภายหลังจากการเคลื่อนไหวในภาคประชาสังคมแล้ว อาจจะมี ขั้นตอนของการเสนอเป็นนโยบายต่างๆ ต่อไปได้ แต่เรื่องของนโยบายไม่ใช่

เป้าหมายสูงสุดในการเคลื่อนไหวตามความคิดนี้ แต่มุ่งสร้างความสะท้อนให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นหลัก

แนวคิดนี้มองว่า ความสำเร็จในการเกิดขึ้นของการเคลื่อนไหวรวมกลุ่มต้องมีปัจจัย 2 อย่างนี้ประกอบกัน กล่าวคือต้องมีทั้งปัจจัยเพียงพอ และปัจจัยจำเป็น ถ้ามีเพียงปัจจัยที่จำเป็นหรือก็คือข้อท้าทาย ปัญหาหรือความต้องการต่างๆ อย่างเดียวไม่พอ แต่ต้องมีองค์ประกอบ ด้านองค์กร ผู้นำ อัตลักษณ์หรือประเด็นร่วม และมียุทธศาสตร์หรือแนวทางการระดมทรัพยากรด้วย ไม่เช่นนั้นการเคลื่อนไหวจะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดก็จะไม่สำเร็จ

เมื่อวิเคราะห์ในแง่นี้จะเห็นได้ว่า การเกิดขึ้นของแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง โดยภาคประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เกิดขึ้นจากเงื่อนไขจำเป็นและเงื่อนไขเพียงพอประกอบกัน โดยเงื่อนไข โดยในส่วนของเงื่อนไขจำเป็นนั้นก็คือ ปัญหาต่างๆ ที่ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ภาคประชาชนพิจารณาว่า เพราะเหตุใดแม้ที่ผ่านมาจังหวัดนครศรีธรรมราชจะมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาต่างๆ กลับยังคงอยู่และยังไม่ได้รับการแก้ไข ทั้งนี้เพราะแผนพัฒนาชุมชนและแผนพัฒนาจังหวัดที่ผ่านมา ยังขาดประสิทธิภาพ ไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน

นอกจากนั้น ผลจากการวิเคราะห์พบว่า นอกจากปัญหาต่างๆ ในชุมชน และปัญหาในเรื่องของแผนพัฒนาที่ไม่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนอีกด้วย กล่าวคือ ผลจากการจัดเวทีสะท้อนว่า คนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งยังขาดทักษะในการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องแก้ไขหากต้องการให้ปัญหาต่างๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชหมดไปอย่างถาวร

กล่าวได้ว่า การเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองขึ้นมา เกิดขึ้นจากเงื่อนไขจำเป็นอย่างชัดเจน ซึ่งคล้ายคลึงกับการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองในพื้นที่อื่นๆ ที่ส่วนใหญ่มักเริ่มต้นจากประเด็นปัญหาและความต้องการสำหรับกรณีศึกษาการจัดทำแผนเจ้าเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาและการสร้างความตระหนักในศักยภาพของตนเอง และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่คนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทฤษฎีระดมทรัพยากรแล้ว เงื่อนไขจำเป็นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำไปสู่การรวมตัวเพื่อเคลื่อนไหวแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ จำเป็นต้องมีเงื่อนไขเพียงพอประกอบกันด้วย ซึ่งเงื่อนไขเพียงพอประกอบด้วย เงื่อนไขด้านผู้นำ ด้านองค์กร อัตลักษณ์ร่วม และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว ตามแนวทฤษฎีนี้มองว่าองค์ประกอบเพียงพอข้างต้นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนภาคพลเมืองเพื่อแก้ไขเงื่อนไขจำเป็นต่างๆ ให้หมดไป

สำหรับเงื่อนไขเพียงพอที่ค่อนข้างชัดเจนของการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองคือเรื่ององค์กรที่มีลักษณะแบนราบ (flat organization) และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวที่มักจะใช้การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวหรือการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชและเครือข่ายจะให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการประสานเครือข่ายและคนในพื้นที่เข้าร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกิจกรรมครั้งนั้นๆ ด้วย โดยศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายต่างๆ และทำหน้าที่ “บริหาร” เวทีเป็นหลักในลักษณะของการอำนวยความสะดวกมากกว่าการพยายามครอบงำให้ผู้เข้าร่วมความคิด มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่พยายามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อให้รับทราบประเด็นความต้องการและปัญหาต่างๆ ให้มากที่สุด

ลักษณะของการจัดเวที่ดังกล่าว โดยการเชิญชวนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมมากที่สุด และการที่องค์กรไม่มีหัวหน้ากลุ่มอย่างชัดเจน แต่ใช้หลักของการประสานงานผสมกับประเด็นความต้องการของคนในพื้นที่มาเป็นเงื่อนไขหลักเชิญชวนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือมีความสนใจเข้าร่วมนั้น แสดงให้เห็นลักษณะขององค์กรที่เป็นแนวราบอย่างชัดเจน ที่เน้นการเคลื่อนไหวในลักษณะเครือข่ายเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ เมื่อองค์กรมีลักษณะแบนราบ บังคับเพียงพอในเรื่องของผู้นำเข้มแข็งจึงสะท้อนออกมาในลักษณะขององค์กรที่มีบทบาทในการนำในลักษณะของการประสานงานมากกว่า การนำทางด้านความคิด แต่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อนำให้เกิดการรวมตัวกันมากกว่า โดยประสานงานให้เกิดการรวมตัวดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยมีศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำหน้าที่เป็น “เจ้าภาพ” สำคัญในการประสานเครือข่ายต่าง ๆ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวที ด้วยเหตุนี้ แม้ศูนย์ฯ จะแสดงบทบาทในการนำ แต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำแต่เป็นทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเป็นกลุ่ม ในการเคลื่อนไหว

กล่าวได้ว่า สำหรับเงื่อนไขเรื่องผู้นำเข้มแข็ง ในกรณีของเครือข่ายภาคพลเมืองที่เคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองนี้มีความแตกต่างออกไปตรงที่มีความชัดเจนในเรื่องของ “บทบาทการนำ” มากกว่าการเป็นผู้นำเข้มแข็ง โดยมีความชัดเจนอย่างยิ่งในเรื่องของการเคลื่อนไหวแนวราบในลักษณะเครือข่าย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญอีกประการ ที่ส่งผลให้การแสดงบทบาทนำของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย ประสบความสำเร็จก็คือ ต้นทุนทางสังคม ที่กรรมการละคนมี เนื่องจากเป็นผู้ที่ดำเนินงานด้านสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราชมาเป็นเวลานานและได้รับการยอมรับจากภาคประชาชนอื่น ๆ และสังคม ทำให้เมื่อทำหน้าที่เป็น “ฝังผีต” ในการเชื่อมประสานบูรณาการเครือข่ายภาคีอื่น ๆ เข้าด้วยกัน จึงได้รับการยอมรับได้ไม่ยาก

นอกจาก รูปแบบองค์กรที่แบนราบไม่มีหัวท้ายหรือหัวหน้ากลุ่มอย่างชัดเจน ทุกคนมีความเท่าเทียมกันแล้ว ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับกรณีการจัดทำแผนเจ้าเมืองโดยเครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีความชัดเจนในเรื่องของการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้แลกเปลี่ยนอย่างเต็มที่ ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกสบายใจและมีความกล้าตระหนกในศักยภาพของตนเองในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งผลให้การจัดเวทีแต่ละครั้งได้ประเด็นปัญหาและความต้องการมากมาย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้จัดทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่แล้ว ยังช่วยให้คนในพื้นที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของประเด็นปัญหาอีกด้วย

สำหรับยุทธวิธีที่ใช้ในการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองนั้นค่อนข้างหลากหลาย โดยข้อมูลจากการถอดบทเรียนชี้ให้เห็นว่า มีการใช้ทั้งกลยุทธ์ “เชิงรุก” และ “เชิงรับ” เริ่มต้นจากการจัดเวทีสาธารณะ ระดมความเห็น และประเด็นจากพื้นที่ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นด้วยยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวเชิงรุก จากนั้น กระบวนการระดมและรวบรวมความต้องการจากคนในพื้นที่จำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์เชิงรับ คือรับฟังพร้อมทั้งพยายามกระตุ้นให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเสรี ซึ่งประเด็นปัญหาที่เริ่มต้นจากตนเองจึงได้รับความสนใจมากกว่า ประเด็นการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการออกคำสั่ง จากนั้น จึงรวบรวมประเด็นต่างๆ เข้าด้วยกันวิเคราะห์สังเคราะห์ และนำประเด็นเหล่านั้นกลับไปยังเวทีประชาชนอีกครั้ง เพื่อให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้พวกเขา รู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหาอย่างแท้จริง เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงรวบรวมเข้าเป็นรายงานข้อเสนอ หรือแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง เพื่อยื่นต่อหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อไป

จะเห็นได้ว่า ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองนี้ สลับกันระหว่างแนวทางเชิงรุกและเชิงรับอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แนวคิดเชิงรุกในที่นี้จะเห็นได้ว่าไม่ใช่การเผชิญหน้า แต่เป็นการแสดงตัวตนและแสดงจุดสนใจร่วมกันของคนในชุมชนมากกว่า โดยที่ไม่ว่าผู้ที่ได้รับข้อเสนอจะตอบสนองอย่างไร แต่เน้นให้เกิดการเรียนรู้และความเข้มแข็งภายในเครือข่ายที่เคลื่อนไหวร่วมกันเป็นหลัก

การเคลื่อนไหวที่ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวเชิงรุกและเชิงรับ สลับกันนี้ มีความน่าสนใจในแง่ที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้มีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหา และเกิดความรู้สึกสนใจใส่ใจในการแก้ไขปัญหาและความต้องการนั้นอย่างต่อเนื่อง จึงจะส่งผลต่อความสำเร็จของการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง เพราะตามแนวคิดเรื่องการระดมทรัพยากรนี้ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับพื้นที่ทางสังคม ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการเริ่มต้นระดมความคิดเห็นของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะสร้างพลังให้แก่กลุ่มในการขับเคลื่อนประเด็นนโยบายต่าง ๆ สู่ภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการเคลื่อนไหวผ่านภาครัฐในทันทีโดยปราศจากการสร้างเครือข่ายและสร้างแรงจูงใจผู้คนในสังคมเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าวและเพื่อเป็นพลังสนับสนุนข้อเสนอนั้น

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชก็คือการให้ความสำคัญกับการเมืองในระบบราชการ ไม่ทิ้งหน่วยงานราชการ กล่าวคือ ระหว่างการระดมความคิดเห็นของเครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ตามแนวทฤษฎีระดมทรัพยากรนี้ แม้จะให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างพื้นที่ทางสังคม อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็ยิ่งให้ความสำคัญกับหน่วยงานราชการด้วย โดยการเชิญชวนหน่วยงานภาคประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเวทีแต่ละครั้งจะให้ความสำคัญชี้แจงแก่เครือข่ายเสมอว่า

การระดมความคิดเห็นต่าง ๆ นั้นเพื่อต้องการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม และร่วมกันเติมเต็มประเด็นต่าง ๆ อันจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการและเพื่อร่วมกันพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ไม่ได้ละทิ้งหน่วยงานราชการแต่อย่างใด และเมื่อภายหลังได้ประเด็นปัญหาชัดเจนแล้วก็จะนำข้อเสนอเหล่านั้นเสนอไปยังหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบเพื่อให้ความร่วมมือสนับสนุนต่อไป แต่ทั้งนี้ภาคพลเมืองในพื้นที่จะให้ความสำคัญติดตามความเคลื่อนไหวของหน่วยงานราชการเป็นระยะ

การเคลื่อนไหวอย่างมีชั้นเชิงและมีข้อกฎหมายสนับสนุน นับเป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะจะเห็นได้ว่าศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชและเครือข่ายมีการศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและอาศัยช่องทางทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินการ ดังเช่น การอาศัยพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 ในการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองฉบับประชาชน เพราะกฎหมายเปิดช่องไว้ นอกจากนั้น ยังพยายามผลักดันให้สมาชิกเข้าไปเป็นคณะกรรมการทุกคณะที่จังหวัดแต่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย เช่น คณะกรรมการ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งมีคุณเฉษฐา สมาชิกเข้าไปเป็นกรรมการ และ คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ ซึ่งมี ท่านอาจารย์บุญธรรม เกิดเกียรติชาติ จากมหาวิทยาลัยชุมชนพื้นบ้านศรีวิชัย เป็นกรรมการอยู่ด้วย แม้จะพบปัญหาในเรื่องการเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมอยู่เสมอ ว่ามักไม่ค่อยได้รับเชิญ และในช่วงของการเสนอชื่อเป็นกรรมการทางภาคีเครือข่ายต้องต่อสู้เพื่อแสวงหาพื้นที่ในคณะดังกล่าวอยู่ไม่น้อย เพราะแม้ในพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 จะระบุอย่างชัดเจนไว้ว่า กรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) มีที่มาจากที่ใดบ้าง และมีสัดส่วนของภาคประชาชนเท่าใด แต่ในทางปฏิบัติสัดส่วนของคณะกรรมการใน กบจ. ส่วนมากกลับมาจากผู้ที่จังหวัดเลือก

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการผลักดันให้สมาชิกเข้าไปมีบทบาทในการเป็นคณะกรรมการหลายคณะ นอกจากจะทำให้ทราบข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนภาคประชาชนแล้ว ก็ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสนับสนุนให้ข้อเสนอต่างๆ ได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริงได้มากยิ่งขึ้น ดังมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้เกิดแผนเจ้าเมืองขึ้น เช่น มติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งที่ 1/2552 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2552 มีมติเห็นชอบในการจัดเรียงลำดับความสำคัญตามประเด็นยุทธศาสตร์ใหม่ ตามข้อที่ 7 (7.1-7.5) และมุ่งเน้นการยกระดับการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและมูลค่าสินค้า ดังนี้ 1) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอทุ่งสงเพิ่มเติมไว้ในประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 1 2) การพัฒนาระบบนิเวศน์ทางทะเล และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับจังหวัดเพิ่มเติมไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์ “บุกกล้าเสีย” คือ การให้สมาชิกเข้าไปรับฟังการเสนอนโยบายของจังหวัดด้วย กล่าวคือในการเสนอนโยบายหรือแผนจังหวัดแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดปฏิเสธโดยไร้เหตุผล จึงต้องมีสมาชิกเข้าไปร่วมรับฟังการนำเสนอด้วย ดังกล่าวด้วย เพราะมีหลายครั้งพบว่า สส.มักปฏิเสธที่จะผลักดันวาระประชาชน เพราะสำหรับตัวสส.ก็มีวาระของตนเองที่ต้องการขับเคลื่อนอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อ สส.ปฏิเสธที่จะรับ ข้อเสนอที่นั้นยอมตกไป ด้านผู้ว่าเองก็ไม่สามารถทำอะไรได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ภาคประชาชน สมาชิกจากศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จึงเข้าร่วมรับฟังการประชุมด้วย เพื่อให้การปฏิเสธรับข้อเสนอใดๆ มีเหตุผลรองรับ ไม่ใช่การตัดสินใจบนพื้นฐานของอารมณ์ ซึ่งได้ผลค่อนข้างดี

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประการคือ การเคลื่อนไหวโดยเริ่มต้นจากประเด็นเล็กที่ทำอยู่แล้วในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมจับต้องได้

ซึ่งจะช่วยให้การขับเคลื่อนเป็นไปโดยง่าย และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น สำหรับกรณีการจัดทำแผนเจ้าเมืองนั้น ประเด็นที่เคลื่อนไหวที่ค่อนข้างชัดเจนคือเรื่องทรัพยากรทางทะเลและประมงชายฝั่ง ซึ่งมีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ที่ขับเคลื่อนประเด็นนี้อย่างเป็นรูปธรรมอยู่แล้ว จึงทำให้ประเด็นมีความชัดเจนในแนวทางเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น การขับเคลื่อนจากประเด็นที่ผู้คนทำอยู่แล้วจึงมีความได้เปรียบในแง่ของความสำคัญและความคุ้นเคย นอกจากนี้ เมื่อการขับเคลื่อนประสบความสำเร็จเป็นระยะ ยังก่อให้เกิดกำลังใจในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

นอกจากนั้น ยุทธศาสตร์ที่หึงไม่ได้คือการดำเนินการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายภาคพลเมือง อยู่ในกระแสความสนใจของสังคมของคนในจังหวัด ซึ่งนอกจากจะช่วยให้บทบาทและอัตลักษณ์ของกลุ่มมีความชัดเจนเป็นที่รู้จักแล้ว ก็ยังช่วยให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัด อันนำมาซึ่งต้นทุนทางสังคมในเรื่องของความน่าเชื่อถือของกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลต่อพลังในการเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ ประกอบกับ เครือข่ายภาคพลเมืองที่ขับเคลื่อนเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมีสื่อเข้าร่วมด้วย จึงทำให้การสร้างข่าวคราวความเคลื่อนไหวเป็นไปโดยง่าย

เมื่อกล่าวถึงเรื่องอัตลักษณ์ร่วม นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับการเคลื่อนไหวของภาคพลเมืองให้เกิดพลัง อย่างไรก็ตาม ต้องนิยามว่าอัตลักษณ์ร่วมนั้น อาจเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น โดยเชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรม อย่างที่สองคืออัตลักษณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ เช่น การสร้างสรรค์อัตลักษณ์ร่วมตามประเด็นปัญหา หรือ การสร้างอัตลักษณ์ร่วมขึ้นจากการแสวงหาจุดเด่นบางประการของกลุ่มหรือองค์กรที่มีร่วมกันและหยิบยกประเด็นนั้นขึ้นมาเป็นประเด็นร่วม เป็นต้น

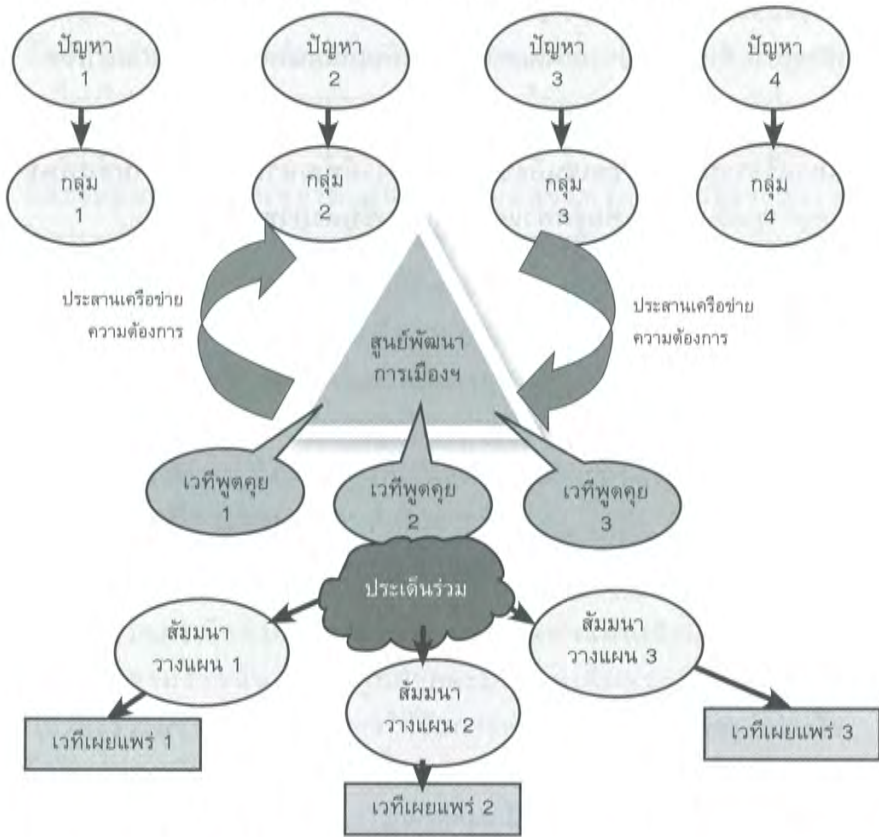
สำหรับ อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มองค์กรที่เป็นเครือข่ายภาคพลเมือง ในการขับเคลื่อนเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมีอัตลักษณ์ร่วมทั้ง 2 ลักษณะ คือ อัตลักษณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจากการเป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชหรือเป็นคนนครเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ร่วมที่เกิดขึ้นตามลักษณะภูมิภาคเช่นนี้ บางครั้งไม่นำไปสู่การเคลื่อนไหว เพราะอัตลักษณ์ร่วมยังไม่มีความโดดเด่นหรือสร้างพลังในการเคลื่อนไหว ด้วยเหตุนี้ เครือข่ายภาคพลเมือง จึงใช้กระบวนการจัดเวทีและระดมความเห็นของคนในพื้นที่ที่มีต่อจังหวัดนครศรีธรรมราชในประเด็นที่ว่า ตอนนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชดีแล้วหรือยัง เป็นเมืองที่น่าอยู่แล้วหรือยัง มีปัญหาอะไรอีกหรือไม่ และหากต้องการให้จังหวัดนครศรีธรรมราชพัฒนายิ่งขึ้นเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในพื้นที่จะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อแสวงหาฉันทามติจากเวทีและนำฉันทามตินั้นมาสร้างเป็นประเด็นร่วมให้แก่กลุ่มในการเคลื่อนไหว ซึ่งเมื่อกลุ่มที่ประเด็นเคลื่อนไหวที่ชัดเจน จึงนำมาสู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มอันนำมาซึ่งพลังในการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจากการสร้างนั้นไม่ได้เกิดขึ้นได้ในทันที ในกรณีของการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น แม้ว่าทุกฝ่ายจะมีความเห็นตรงกันว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงต้องการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ความต้องการเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอต่อการสร้างพลังในการเคลื่อนไหว เนื่องจากประเด็นปัญหาต่างๆ มีมากมาย ดังนั้น การแสวงหาจุดร่วมเพื่อมุ่งเป้าในการเคลื่อนไหวให้ตรงกันจึงมีความสำคัญ ดังนั้น ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายจึงเริ่มต้นจากการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่ายเท่าเทียมกัน ก่อนเปิดโอกาสให้คนในเวที ได้แลกเปลี่ยนกันเต็มที่ เพื่อแสวงหาเป้าหมายสำคัญที่ทุกฝ่ายจะร่วมกันขับเคลื่อนให้สำเร็จในกรณีนี้ ภายหลังจากการจัดเวทีระดมความเห็นแล้ว ทุกฝ่ายมีความเห็น

พ้องกันว่า การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้หมดไป ต้องเริ่มด้วยการมีแผนที่ดีครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างแท้จริง และมีหน่วยงานราชการรับผิดชอบดูทำหน้าที่กำกับดูแล จึงนำมาสู่แนวคิดเรื่อง การจัดทำ แผนเจ้าเมือง ขึ้นในท้ายที่สุด ทำให้แผนเจ้าเมืองกลายเป็น เป้าหมายที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและต้องการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ

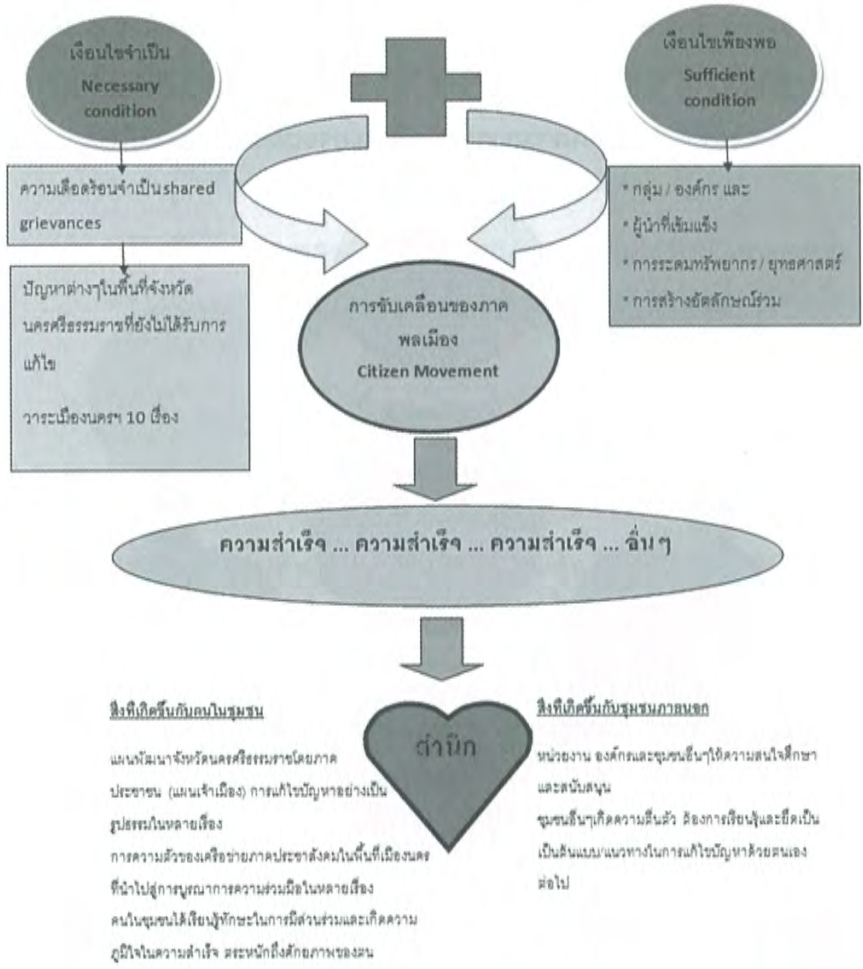
เพื่อให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวของเครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัด นครศรีธรรมราชได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแผนผังความสัมพันธ์ ของการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำแผนเจ้าเมืองขึ้นดังภาพ

แผนผังที่ 1 มังความสัมพันธ์ของกลุ่มองค์กรต่างๆ
 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเคลื่อนไหวเพื่อจัดทำ
 “แผนเจ้าเมือง” จังหวัดนครศรีธรรมราช

นอกจากนั้น เพื่อให้เห็นภาพปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดทำแผนเจ้าเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนผังการอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่ายภาคพลเมือง ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองขึ้นมาจากแนวคิดเรื่องการระดมทรัพยากร โดยอาศัยเงื่อนไขจำเป็นและเงื่อนไขเพียงพอ ดังภาพ

แผนผังที่ 2 แผนผังการอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง
 ของเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช
 ตามแนวคิดทฤษฎีการระดมทรัพยากร
 (ขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง)

อีกแนวคิดหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง คือ แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองที่เสนอโดย เดวิด แมทธิวส์³¹ ซึ่งเสนอว่า การเป็นพลเมืองนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องมีหลักการที่สำคัญ 6 ประการ ซึ่งเป็นวงเวียนที่จะเคลื่อนเชื่อมต่อกันไป กล่าวคือ หลักการเรื่องการตอบสนองด้วยตนเอง หลักความสามารถหลักแห่งอำนาจ หลักแห่งความสัมพันธ์ หลักแห่งเจตจำนงทางการเมือง และผลประโยชน์ทางการเมือง และหลักแห่งการลงมือปฏิบัติ ดังแผนภาพ

แผนผังที่ 2 หลักการการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมือง

ที่มา : David Mathews

³¹ Mathews, David. Politics for People: Finding a Responsible Public Voice. ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ (แปล) (2542). การเมืองภาคพลเมือง : การค้นหาเสียงของ สาธารณะชนที่มีความรับผิดชอบ. ขอนแก่น : ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท.

สำหรับแมทริวส์ มองว่า การขับเคลื่อนของการเมืองภาคพลเมืองนั้น จะเกิดขึ้นได้ สิ่งสำคัญคือพลเมืองต้องตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ก่อน ต้องเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ใดเข้ามาช่วยเหลือ หากตระหนักถึงจุดนี้ได้ จะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยหลักการทั้ง 6 ประการ ซึ่งแมทริวส์ให้คำอธิบายหลักการทั้ง 6 ประการ ไว้ดังต่อไปนี้³²

1. **หลักความรับผิดชอบ** หมายถึง พลเมืองคือผู้ที่จะต้องมีความรู้สึก รับผิดชอบต่อชะตากรรมของตนเอง กล่าวคือ พลเมืองจะต้องมีความรู้สึกถึงความ**เป็นเจ้าของ**ปัญหาของตนเอง
2. **หลักศักยภาพ** พลเมืองต้องมีการพัฒนาปรับปรุงศักยภาพของตนเอง โดยลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกถึงความรับผิดชอบ
3. **หลักอำนาจ** คือ การที่พลเมืองเข้าใจอำนาจรูปแบบต่างๆ และ เข้าใจว่าอำนาจทางการเมืองมีหลายประเภท โดยเข้าใจว่า ประชาชนสามารถสร้างอำนาจขึ้นเองได้
4. **หลักความสัมพันธ์** หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่จะเกิดขึ้น ในกระบวนการแก้ไขปัญหา ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์ กับภาคราชการและภาคธุรกิจ
5. **หลักเจตจำนงทางการเมืองและผลประโยชน์** นับเป็นทุนทางการเมืองที่สำคัญที่สุด หลักนี้มีความสำคัญอย่างมากซึ่งจะส่งผลต่อการลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ของพลเมือง
6. **หลักการลงมือปฏิบัติ** นับเป็นหลักที่สำคัญอีกประการ เพราะ เจตจำนงต่างๆ ที่มีแม้จะแรงกล้าแต่หากปราศจากการลงมือปฏิบัติ

³² เฟิงอ้าง

แล้วย่อมไม่เกิดผลใดๆ หลักแห่งการปฏิบัตินี้จึงมีความสำคัญ เป็นกระบวนการที่พลเมืองเรียนรู้ที่จะประสานงานร่วมมือและสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน

แมทธีวส์ มองว่า หลักการทั้ง 6 ข้อนี้จะต้องเชื่อมประสานกัน จึงแสดงไว้ด้วยภาพวงกลม โดยท้ายที่สุด ความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการลงมือปฏิบัติ

สำหรับการเคลื่อนไหวของศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและเครือข่ายภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการจัดทำแผนพัฒนาเจ้าเมือง เมื่อพิจารณาด้วยแนวคิดการขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองที่เสนอโดยเดวิด แมทธีวส์ แล้ว จะเห็นได้ว่ามี การดำเนินการตามหลักต่างๆ ครบทั้ง 6 ประการ แต่โดยที่มีน้ำหนักของแต่ละหลักแตกต่างกันไป

สำหรับกรณีของการจัดทำแผนเจ้าเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีความชัดเจนอย่างยิ่งในหลักของ **เจตจำนงทางการเมืองและผลประโยชน์ทางการเมือง** ซึ่งศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและเครือข่ายภาคพลเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีส่วนร่วม มีความชัดเจนอย่างยิ่งในการมุ่งแก้ไขปัญหาในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้หมดไปและตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่

จากหลักแห่งเจตจำนง ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะของผู้ประสานงานหลักเล็งเห็นศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายภาคพลเมืองต่างๆ ในพื้นที่ จึงได้ประสานเครือข่ายเหล่านั้น โดยแจ้งวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการมุ่งพัฒนาพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยตนเองให้แก่เครือข่ายต่างๆ ทราบ โดยใช้เวทีในการพบปะแลกเปลี่ยนถึงศักยภาพของเครือข่ายต่างๆ ที่ทำงานเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ก่อนหน้าแล้วออกมา นำเอาศักยภาพนั้นมารวมกันจัดกิจกรรม ในลักษณะเดียวกันนี้ในหลายชุมชนเพื่อสร้างพื้นที่

ทางสังคมและสร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชนถึงศักยภาพของ
ตนเองในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐ

จากนั้นอาศัยหลักแห่งอำนาจที่ให้ความสำคัญกับอำนาจในหลายมิติ
ไม่ใช่เพียงอำนาจที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงพลังอำนาจทาง
วัฒนธรรม และอำนาจของภาคประชาชนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงใน
ทางที่ดีขึ้นให้แก่ชุมชนของตนเองด้วย โดยประสานหลักแห่งอำนาจเข้ากับ
หลักแห่งความรับผิดชอบ ชีวิตและชุมชนของตนเองในฐานะเจ้าของ
ปัญหาที่ย่อมทราบปัญหาและความต้องการของตนเองดีที่สุด เพื่อให้
ชุมชนและเครือข่ายยึดหลักนั้นในการขับเคลื่อนขบวนการภาคพลเมือง
ต่อไป

เมื่อได้ประเด็นจากชุมชนค่อนข้างชัดเจนแล้ว หลักหนึ่งที่สำคัญไม่ได้คือ
หลักแห่งความสัมพันธ์ ซึ่งเครือข่ายภาคพลเมือง และศูนย์พัฒนาการเมือง
ภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก
โดยจะพยายามเรียนเชิญหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมใน
แต่ละเวทีที่จัดขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าของประเด็น
นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยการชี้แจง
วัตถุประสงค์การเคลื่อนไหว ซึ่งนอกจากจะสร้างความรู้สึกเข้าใจและ
ธรรมาภิบาลของกลุ่มแล้ว ยังช่วยให้หน่วยงานราชการรับทราบและอาจ
ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือตามหน้าที่หรือในบางเรื่องที่ช่วยได้อีกด้วย

ที่สำคัญคือหลักแห่งการลงมือปฏิบัติ เพราะแม้จะมีความตั้งใจหรือ
เจตนาารมณ์ทางการเมืองในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตน
ชัดเจนแรงกล้าเพียงใด หากแนวคิดยังคงเป็นแนวคิดเท่านั้นไม่ผ่านการ
ลงมือปฏิบัติ ความสำเร็จย่อมไม่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าความสำเร็จในการ
เคลื่อนไหวเพื่อจัดทำและเสนอร่างแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง ของ
เครือข่ายภาคพลเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นเกิดขึ้นจากการลงมือ
ปฏิบัติอย่างแท้จริง เริ่มตั้งแต่การประสานเครือข่ายชี้แจงวัตถุประสงค์ของ

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในการต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมศักยภาพของคนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหา เพื่อแสวงหาเครือข่ายที่มีเป้าหมายตรงกันเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆต่อไป จากนั้นลงพื้นที่จัดเวทีประชาชนใน 4 โชน เพื่อรับฟังและรับทราบปัญหาต่างๆจากคนในพื้นที่ โดยเมื่อได้ประเด็นปัญหาและความต้องการแล้ว ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในฐานะผู้ประสานงานหลัก โดยทีมนักวิชาการที่เป็นคณะกรรมการ อาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุจารี แก้วคง เป็นต้น ทำหน้าที่รวบรวมและวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ อีกครั้งเพื่อให้ประเด็นที่รวบรวมจากเวทีใช้การได้ จากนั้น จึงได้จัดเวทีเพื่อแจกแจงประเด็นและดึงให้คนในพื้นที่เข้ามาร่วมในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม ก่อนรวบรวมประเด็นขึ้นเป็นข้อเสนอ

นอกเหนือจากการลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง ความต่อเนื่องก็มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเลขานุการของเครือข่ายจะต้องทำงานหนัก ทั้งในเรื่องของการรวบรวมและแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลด้านกฎหมายต่างๆและข้อมูลเฉพาะประเด็นประกอบในการระดมความคิดเห็นแต่ละครั้ง เพราะการตัดสินใจที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลและความรู้ จึงกล่าวได้ว่า การลงมือปฏิบัติอย่างตั้งใจและต่อเนื่องจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปให้การเคลื่อนไหวภาคพลเมืองประสบความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป

ความเข้มแข็งของแต่ละชุมชนนั้นเกิดขึ้นได้ แต่ไม่อาจลอกเลียนแบบกันได้ การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช นำโดยศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครือข่าย เพื่อจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง เป็นเพียงอีกหนึ่งชุมชนทรัพย์ทางปัญญาเท่านั้น ที่อาจเป็นอีกหนึ่งต้นแบบที่ชุมชนอื่นๆ อาจเรียนรู้รูปแบบความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติตาม แต่ไม่อาจลอกเลียนแบบได้

เพราะหลาย ๆ ครั้ง ข้อสรุปที่ได้จากการถอดบทเรียน แม้จะชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขปัจจัยแห่งความสำเร็จและการเป็นชุมชนเข้มแข็งนั้นไม่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนเข้มแข็งนั้นต้องมีผู้นำเข้มแข็ง คนในชุมชนต้องมีความกระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ และพร้อมที่จะเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดต่างๆ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน ก็ไม่อาจลอกเลียนแบบกันได้ บทเรียนที่ได้จากชุมชนต้นแบบเหล่านี้ อาจเป็นเพียงเข็มทิศหรือฉากทัศน์หนึ่งแห่งความสำเร็จที่ไม่มีรูปแบบตายตัวหรือเป็นสูตรสำเร็จรูปที่ทุกชุมชนจะสามารถ “โยน” องค์ความรู้ หรือรูปแบบความสำเร็จดังกล่าว ลงไปในชุมชนแล้วเกิดความสำเร็จขึ้นได้ เพราะความสำเร็จของการเคลื่อนไหวหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับ ตัวแปรอีกหลายประการในพื้นที่ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีอาจก้าวไปไม่ถึง กระนั้น ผลจากการวิเคราะห์ก็สามารถเผยให้เห็นความสัมพันธ์ของเงื่อนไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวของพลเมืองได้ระดับหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปในการปรับรูปขบวนการของกลุ่มที่กำลังเคลื่อนไหวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมไปถึงสามารถเป็นแนวทางการเคลื่อนไหวให้แก่กลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการเคลื่อนไหวในลักษณะเดียวกันนี้ต่อไปได้

สิ่งที่สำคัญคือชุมชนจะต้องทราบก่อนว่า ชุมชนของตนนั้นมีอะไรที่มีต้นทุนทางสังคมอะไรบ้าง ที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากชุมชนต้นแบบ และชุมชนอื่นๆ อย่างไร และสามารถ “ดึงจุดเด่น” “กลบจุดด้อย” “เสริมจุดด้อย” เมื่อทำได้เช่นนี้แล้ว “ชุมชนเข้มแข็ง” ก็อยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม

บรรณานุกรม

- กาญจนา นาคสกุล. “ฉันทามติ”. คลังความรู้. ราชบัณฑิตยสถาน. <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=381>
- “จังหวัดนครศรีธรรมราช”. <http://www.thaibizcenter.com/province.asp?provid=22> * ข้อมูลวันที่ 31 ธันวาคม 2554
- จังหวัดนครศรีธรรมราช. <http://www.nakhonsithammarat.go.th/geography.php>
- จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์. นโยบายสาธารณะ. เอกสารประกอบวิชานโยบายสาธารณะ (Public Policoy: PA 2101) คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จ่านง หนูนิล. “ตัวชี้วัดชุมชนอินทรีย์ของนครศรีธรรมราช”. <http://www.gotoknow.org/posts/83066>
- ฉันทนา บรรพศิริโชค. “การพัฒนาและความขัดแย้ง : ทางเลือกบนเส้นทางประชาธิปไตย”. ใน สันติสุข โสภณศิริ (บก.). วิธีสังคมไทย : สรรพนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์.
- “ตามร่องรอยเชฟรอน”. <http://thaipublica.org/2013/08/thasala-chevron-ehia-2/>
- ทัศนีย์ ลักษณ์ภิกษนซ์. การสังเคราะห์ชุมชน: มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. 2545, หน้า 24.
- ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช. หมู่บ้านชุมชนอินทรีย์ต้นแบบ. 2551.
- ประภาส ปันตบแต่ง. หนังสือ ‘แนวการวิเคราะห์การเมืองแบบขบวนการทางสังคม’ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ประเวศ วะสี. บรรยายพิเศษ ในหัวข้อ “ปฏิรูปประเทศไทยจากรากฐาน” ในงาน “ผู้นำ-นำการเปลี่ยนแปลง” จัดโดย มูลนิธิสยามฯ ร่วมกับ เครือมติชน จัดระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม - 5 กันยายน 2553 ณ ห้องประชุม อาคารข่าวสด <http://prachatai.com/journal/2010/06/30008>
- _____. “ปฏิรูปประเทศไทยจากรากฐาน” ศ.นพ.ประเวศวาระสี <http://culturegap.wordpress.com/rebuild-thailand-from-the-root/>

_____. “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ปฏิรูปประเทศไทยได้” ในงาน เวทีระดมความเห็น
เพื่อหาแนวทางปฏิรูปประเทศไทย ณ อิมแพ็คเมืองทองธานี. 17 มิ.ย. 2010
<http://prachatai.com/journal/2010/06/30008>

“แผนพัฒนาจังหวัด”. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบ
บูรณาการ จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.<http://www2.moc.go.th>
มานิตย์ ผิวขาว. บทที่ 2 ประเภทและองค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ.
สาขาเศรษฐศาสตร์ วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เมืองคอนแก้ปัญหาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ. พุทธสบัติที่ 28 กุมภาพันธ์
2556. <http://www.dailynews.co.th/thailand/187539>

รัฐประศาสนศาสตร์ ตอนที่ 128 ลักษณะแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง [http://
writer.dek-d.com/plugna99/story/
viewlongc.php?id=675528&
chapter=1282545](http://writer.dek-d.com/plugna99/story/viewlongc.php?id=675528&chapter=1282545), หน้า 76

รัตนศิริ กิตติก้องนภางค์. “อ่าวทองคำคือชีวิต” Green Peace Thailand. [http://
www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/42369/](http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/42369/)

วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร จ.นครศรีธรรมราช เป็นมรดกโลก..ใครจะได้
อะไร? [http://www.oknation.net/blog/nn1234/2012/09/22/
entry-1](http://www.oknation.net/blog/nn1234/2012/09/22/entry-1)

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ภาคีเครือข่าย.
(ร่าง) ข้อเสนอนโยบายสาธารณะ ปีที่ 4 “แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง
เพื่อการเสริมสร้างพลังพลเมืองอาเซียน”. วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2556
ณ ห้องประชุมคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช.

สารานุกรมเสรี. <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%88%E>

สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภา
สถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย 2546, หน้า 4

สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. [http://nksitham.nso.go.th/nksitham/
main/aboutpro.htm](http://nksitham.nso.go.th/nksitham/main/aboutpro.htm)

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. คู่มือศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง. 2553.

อัจรา สโรบล. ชุมชนกับการพัฒนา. เอกสารประกอบการบรรยาย <http://www.human.cmu.ac.th/ebook>

แอนดรู เทอร์ตัน. “บรรดาอำนาจท้องถิ่นกับการแยกตัวทางสังคมในชนบท” ใน รัฐกับหมู่บ้านในไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2533. หน้า 31-74.

Ananda. “หลักปฏิบัติเพื่อการพันทุกษ์ 8 อินทรีย์ 5”. <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=699721>

Mathews, David. Politics for People: Finding a Responsible Public Voice. ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ (แปล) (2542). การเมืองภาคพลเมือง : การค้นหาเสียงของสาธารณะชนที่มีความรับผิดชอบ. ขอนแก่น : ศิริภรณ์ออฟเซ็ท.

Pichaiyu. “การบริหารจัดการแบบ 5 ก กลุ่มบริหารการใช้น้ำหนองแขง-เส้าไห้” [http://pichaiyu.exteen.com/20100707/entrySiam South](http://pichaiyu.exteen.com/20100707/entrySiam%20South). <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=1504.0>

ภาคผนวก

ภาคีเครือข่ายแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง ปี 2553 ถึงปัจจุบัน*

ภาคีเครือข่ายแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมืองมีดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้าจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เครือข่ายอาสาสมัครสุขภาพหมู่บ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช
5. เครือข่ายผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสทุกประเภทจังหวัดนครศรีธรรมราช
6. เครือข่ายสตรีจังหวัดนครศรีธรรมราช
7. เครือข่ายผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช
8. เครือข่ายวุฒิสภาจังหวัดนครศรีธรรมราช
9. เครือข่ายขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนอินทรีอยู่ดีมีสุข อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช
10. เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช
11. เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช

* หมายถึง เหล่านี้คือภาคีเครือข่ายที่ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา

12. เครือข่ายสภาพลเมืองอำเภอปากพนัง
13. เครือข่ายการเลือกตั้งภาคประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
14. เครือข่ายป้องกันและเอาชนะยาเสพติดภาคประชาชน อ.ทุ่งใหญ่
15. ชมรมคนรักขนอม
16. ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน
17. เครือข่ายภัยพิบัติลุ่มน้ำปากพนัง
18. เครือข่ายเฝ้าระวังผลกระทบจากนโยบายสาธารณะจังหวัดนครศรีธรรมราช
19. เครือข่ายอนุรักษ์และพิทักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง
20. เครือข่ายรัฐสภาประชาสังคมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
21. เครือข่ายวิฑูรชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
22. ชมรมพิทักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
23. เครือข่ายยุวทัศน์
24. เครือข่ายประมงพื้นบ้าน
25. เครือข่ายประมงอาสา
26. เครืออาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
27. เครือข่ายสภาเกษตรกรจังหวัดนครศรีธรรมราช
28. โรงเรียนพลเมืองขนหาด
29. หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช
30. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
31. สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า
32. สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า
33. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
34. สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง
35. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
36. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
37. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตทุ่งใหญ่

38. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
39. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช
40. สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช
41. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
42. สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช
43. สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช
44. สำนักงานประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช
45. สำนักงานแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช
46. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
47. สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช
48. สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช
49. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช
50. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครศรีธรรมราช
51. ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 4 (จังหวัดสงขลา)
52. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครศรีธรรมราช
53. หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช
54. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
55. สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช
56. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
57. สถาบันส่งเสริมประชาธิปไตย ประจำประเทศไทย (NDI)
58. สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจังหวัดนครศรีธรรมราช
59. สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรภาคใต้
60. สมาคมดับบ้านดับเมือง
61. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
62. โรงเรียนพลเมืองขอนแก่น
63. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา

64. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
65. องค์การบริหารส่วนตำบลปกพนังฝั่งตะวันตก
66. องค์การบริหารส่วนตำบลปกพนังฝั่งตะวันออก
67. องค์การบริหารส่วนตำบลปากนคร
68. เทศบาลตำบลชนอม
69. องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าสวน
70. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเพชร
71. เครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
72. เครือข่ายอนุรักษ์และพิทักษ์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง
73. เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
74. เครือข่ายรัฐสภาประชาสังคมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
75. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครศรีธรรมราช
76. สถานีโทรทัศน์ NBT จังหวัดนครศรีธรรมราช
77. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

เมื่อปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ภาคประชาชนจึงยากจะนิ่งเฉย

“แผนเจ้าเมือง”

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบบูรณาการ

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2141-9563-77

โทรสาร 0-2143-8175

www.kpi.ac.th

แผนพัฒนาจังหวัดฉบับเจ้าเมือง

ISBN : 978-974-449-725-3

9 789744 497253